

2009

Kung Bore – Jakten på den försvunna julen

Anna Maria Hedman

Julkalender 2009

Kung Bore

– jakten på den försvunna julen

Bangsiland.com ©2009 – Anna Maria Hedman

[KUNG BORE – JAKTEN PÅ DEN FÖRSVUNNA JULEN]

Det här är den tredje av raden där flickorna Anna och Karin blir kallade av Kung Bore att lösa ett mysterium. Första året skulle de befria prinsessan Esmeralda som blivit kidnappad av Tant Gryla. I del 2 var det tomtefar själv som blivit tillfångatagen av Bergatrollen. I år är det dags igen och nu startar jakten på den försvunna julen. Det blir en resa genom tid och rum och ger en inblick i julens alla traditioner och seder. Och vart julen egentligen kommer ifrån. Bakom vissa luckor döljer sig tävling där du kan vinna en julgåva ifrån Island. Det döljer sig också annat roligt som filmer, sånger med flera... Syftet med julkalendern är inte kommersiellt utan ett sätt att sprida lite extra julstämning till mina flickor, familj och bekanta.

Innehåll:

1.	Kråkan knackar på.....	3
2.	Mamma Mu hos farfar Markus	3
3.	Kung Bore talar.....	5
4.	„Historiens vingslag måste leva vidare“	7
5.	Mithras	9
6.	Saturnaliefesten.....	11
7.	Den fornnordiska julen – Julblot.....	12
8.	Jesus Krist.....	15
9.	Till sekelskiftet.....	16
10.	Julbordet.....	18
11.	Julbocken.....	19
12.	Jultomten	20
13.	Lucia	21
14.	Julgranen	22
15.	Julstöket.....	24
16.	Julkort.....	25
17.	Julottan	25
18.	Kalle Anka och hans vänner	26
19.	Julklappen.....	28
20.	Adventsfirandet.....	29
21.	Vintersolståndet – Tomasdagen	30
22.	Julkalendern.....	31
23.	Dan före dopparedan	41
24.	GOD JUL	42

1. Kråkan knackar på

Det har gått nästan ett helt år sen flickorna sist var i kontakt med alla vännerna i Kung Bore's rike. När vi nu möter Karin och Anna har de faktiskt nästan glömt bort vad det var de gjorde under den tiden då Kung Bore helt plötsligt ryckte bort dem från deras vanliga vardag och de drogs in i ett hejdundrande äventyr. Ett äventyr som skulle påverka deras framtid för all tid framöver. Jo, nog var det så att flickorna numera besatt en speciell kraft, som gjorde dem till en av där utvalda. Det är en kraft som är så stark att inte ens Tomtefar själv kunde förutse vilken makt han gav bort när han den där gången för snart två år sen instruerade flickorna i tomtekraften. Den gången då han lärde dem hur de skulle värna om varandra, djuren, naturen och framförallt skulle de tro på sig själva.

Ja, det var så det var.

Karin hade fler än en gång haft nytta av sin speciella kraft. Den kraft som gjorde att hon kunde tala med djuren. Hon kunde få vilken vildkatt som helst att spinna som den ödmjukaste och gosigaste katten i världen. Anna, med sitt mod och sin styrka, kunde strida emot det onda. Med Annas klurig- och påhittighet kunde de helt ljudlöst och osynligt ta sig in till Bergatrollets innersta kammare i den stora kalla stenborgen som fanns långt borta i trollens rike. Eller den gången, när hon modigt tog sin syster i handen och de begav sig till Landet långt bortom bergen där de befriade prinsessan Esmeralda från Tant Grylas hemska klor.

Ja, nog var det så att denna kraft var speciell. Och det skulle komma fler gånger där flickorna blir tvingade att stålsätta sig för att tillsammans bli det som någon annan inte ens i sin vildaste fantasi kunnat ana var möjligt att genomföra.

Det var som sagt länge sen nu. Flickorna lever sitt vanliga liv hemma hos mamma och pappa. De går i lekskolan precis som alla de andra barnen. De växer och utvecklas som vanliga flickor och har skaffat sig normala intressen precis som vilket annat barn som helst. Anna är mycket förtjust i simning. Hon har alltid haft en förkärlek till Ariel, den lilla sjöjungfrun, och det går riktigt se hur Anna förvandlas till sin förebild så fort hon kommer i vattnet. Karin tycker också om vatten men är på ett helt annat plan än sin syster. Mamma brukar säga att hon mer skulle vara en säl eller valross. Kanske har det med hennes "dolda" djurkraft, vad jag vet. Dansa, tycker de också är riktigt roligt. Varje lördag klär de sig i vackra klänningar, sätter på sig finskorna och de lär sig "ihop och i sär", vicka på rumpan och dansa i takt med musiken. Sen niger de så där vackert, med händerna i kjolen och ler som alla småflickor gör i den här åldern.

Det är kväll, flickorna har varit och simtränat och nu är de sådär extra trötta efter allt simmande. De ligger inne i sitt sovrum och slötittar på en barnfilm. Plötsligt händer något mycket märkligt. Inte för att de kan titta på tv i sitt egna barnrum. Nä, det är inget märkligt alls med det. Det är nämligen så att nyligen fick flickorna en egen tv och DVD. Och det var inte för att de skulle få ha det extra lyxigt för hur många barn i den åldern har sin egen tv och DVD? Det var nämligen så att pappa ville få tillbaka tv:n i vardagsrummet för att kunna se sju-, åtta- och tionyheterna. Men det sa mamma förstås inte till flickorna, som hoppade jämfota av förtjusning när de fick se att de skulle få en helt egen tv!

Nåväl, Karin har mer eller mindre somnat och kan inte riktigt bestämma sig för om det hon hör är budskap från någon dröm eller om det verkligen är på riktigt. "Knack, knack, knack." Karin reser sig upp och spetsar örönen än mer. Hörde hon inte en knackning? Jo, det gjorde hon. Det är visserligen så att Karin kan höra helt andra ljud som ingen annan normalt kan göra. Ungefär som att djuren hör andra saker än vad en normal människa gör. Karin vänder sig om till sin syster som sitter där i sängen och är så långt inne i filmen att Karin inte ens får

kontakt med henne. Karin brukar kalla det för "filmkoma" och då går det varken fråga eller prata med Anna. "Knack, knack, knack." Karin tror först inte sina ögon men på fönsterbläcket sitter en stor svart fågel.

"Öppna!" säger den svarta fågeln och Karin öppnar försiktigt den lilla glugg som finns i det ena hörnet av fönstret. "Hej Karin, jag heter Kråkan!", säger den svarta fågeln när han ålat sig igenom den lilla gluggen. Karins ögon blir stora som tefat. "Kråkan, du menar kråkan som i Mamma Mu?" "Ja, just det, precis just så, Kråkan var namnet, vad trodde du?" Nja, jag blev nog mest paff, sa Karin och fortsätter att hon trodde Kråkan bara fanns på böcker eller ja i alla fall på film. "Jag får vingslag! Varför säger du så, jag är en kråka och därför heter jag Kråkan. Inget konstigt med det." "Nä, det är klart" svarar Karin och nu har även Anna vaknat ur sitt filmkoma och sitter spikrak i sängen och glor med vidöppna ögon på den stora kolsvarta fågeln som nu sitter på deras akvarium. Inte ett ord säger Anna. Karin som förstås har sin djurkraft är lugn och fortsätter att fråga ut Kråkan vad det är som driver honom att knacka på deras fönster.

Kråkan böjer sig fram och viskar försiktigt i Karin öron:

"Jag är en utskickad brudbärare "från ni vet vem" viskar Kråkan och blinkar tydligt med ena ögat. Och jag ska bara meddela att ni måste förbereda er att vara redo"

"Redo för vaddå", säger Karin högt

"Schhhhh, inte så högt, det finns öron överallt, ni kommer inom snar framtid få veta. Men var beredda och försök att leta fram era krafter som ni nu så oaktsamt har förträngt. Men ni ska veta att kraften aldrig går ur er! Den finns där för alltid. Och nu är det bara ni som kan hjälpa oss"

"Hjälpa med vaddå", viskar nu Anna som äntligen börjar få mål i mun.

Det får ni reda på inom sin tid. Sov nu flickor. Ni behöver all vila ni kan få.

Med detta avslutar Kråkan och ålar sig ut genom gluggen. Med en bråkdel av sekund är han borta med vinden.

Flickorna tittar på varandra och nickar. De vet. Det börjar bli dags att göra sig redo.

TÄVLING: Vad är det Mamma Mu brukar säga när hon svarar i Telefon? Skicka ditt svar till Bangsiland.com och du kan vinna en fin julgåva ifrån Island. Märk med "lucka 1" och självklart måste du skriva namn och adress...

2. Mamma Mu hos farfar Markus

Läs mer om Mamma Mu och Kråkan

I flera dagar går nu flickorna utan att de får minsta tecken från "Kråkan" eller "duvetvem". Det gör att de båda två går helpända och försöker leta efter tecken om när det ska bli dags "att vara redo". "Kommer inte den där dagen snart? suckar Karin otåligt till sin syster som också börja tycka det hela är mycket märkligt. För om det nu är så att de än en gång ska bege sig ut på äventyr och hjälpa till i någon viktig uppgift så borde det väl ske - snart? För varför skulle annars den där Kråkan knacka på deras fönster, om det nu inte var så?

Det är jobbigt att vänta. Karin går fram till mamma och frågar vad det är som ska hända? Mamma stryker Karin över håret och ser förstående på henne. Det är ingenting som ska hända. Varför frågar du det? Just då kliver pappa in genom dörren och som vanligt rusar flickorna fram och tjuter av förtjusning och tjuter. Pappa, pappa, äntligen är du hemma. Hej mina små änglar, säger han samtidigt som han tar upp dem i famnen och snurrar runt med flickorna. Sen fortsätter han berätta att imorgon ska vi åka till farfar Markus. Hurra! Ropar flickorna i kör för hos farfar Markus gillar flickorna att vara. Där finns så många djur. Farfar har massor av hästar, får och en jättesöt hund. Ja, det tycker i alla fall Karin. Den där hunden kan jag nog allt vara utan, tycker Anna, som egentligen är riktigt rädd för hundar. Den är så stor och har så stora tänder.

Nästa dag packar pappa in allt i bilen och de beger sig iväg mot farfar. Det har börjat bli riktigt mörkt ute och när de närmar sig farfar ser de nästan ingenting. Så är det att bo på landet, säger pappa och säger betryggande till flickorna att bilen har ett bra lyse och vi är snart framme. Väl framme hos farfar berättar han om sin senaste nykomling. Jag har skaffat mig en ko, säger han och tar de båda flickornas hand för att gå ner till ladan och visa dem nykomlingen.

Inne i ladan är det mörkt, varmt och fuktigt. De hör hur djuren tuggar i sig hö och någonstans långt inifrån hör de fåren bräka. De går in i en sidodörr och där står nykomlingen. Karin går fram och stryker kon i pannan. "Hej barn" jag har väntat på er... Anna och Karin stelnar till. Sen ser de på farfar. Han märker ingenting utan har börjat pyssla om de andra djuren en bit bort. Anna och Karin lutar sig fram till kon samtidigt som de viskar. "Vem är du?" "Jag är Mamma Mu, och ni har träffat min vän kråkan" Flickorna ser på varandra och nickar. Då var det alltså så. "Är det dags nu då?" frågar Anna och Mamma Mu svarar att "snart" ni måste ge er till tåls. Vi inväntar "ni vet vem" och som verkar vara försenad. Vet du vad vi ska göra? Frågar Anna igen och då skakar Mamma Mu på huvudet. "Jag är så ledsen, för om ni inte klarar av det här så blir det så tråkigt för alla barnen". Vad menar du för något, undrar Karin. Vad är det som har hänt? Och hur kommer det sig att du och kråkan är inblandade. Vi har aldrig träffat er förut utan det brukar vara nissen Tomas, Esmeralda, tomtemor och tomtefar. "Schhhh...ni får inte nämna dem högt" Nu såg Mamma Mu riktigt ledsen ut att Karin kunde inte låta bli att lägga en hand på hennes huvud. Anna kunde se hur kraften från Karin gjorde inverkan och Mamma Mu lade huvudet på sned av välbehag. Karins magiska djurkraft kunde göra underverk, det visste Anna.

Så ler Mamma Mu och undrar om hon inte kan få sjunga en sång medans de väntar. Och det tycker flickorna är en riktigt bra idé: "Har ni sett en konstig ko, med konstiga små horn? När hon tror att ingen glör, svarar hon i telefon: Hallo Mamma Mu är det du, muuu"

Flickorna skrattar förtjust och Mamma Mu får sjunga sången om och om igen. När hon sjungit den för tionde gången hör de plötsligt ett stort brak, dån och buller.

De ser på varandra och är det nu som "du vet vem" har anlänt...

Dagens tävling:

Vem är "du vet vem"?

1. Kung Bore

x. mamma

2. Bergakungen

~~Skicka ditt förslag till Bangsiland.com skriv "lucka 2" i ämnet på mailet. Glöm inte att skriva namn och adress.~~

~~Vinnaren presenteras i morgon.~~

3. Kung Bore talar

Med ett dunder och brak öppnas dörren till ladan och flickorna tittar förskräckt på varandra. Sådan här entré brukar inte "du vet vem" göra. Nä, det brukar mer vara som ett pang, skräll och sen brukar allt bli svart. Ungefär som att flyta in i dröm för att sedan vakna under en varm fäll eller så. Nu är det bara en evig skräll och inte svartnar det heller. Den svaga lampan i ladans tak lyser fortfarande och Mamma Mu sjunger fortfarande för sjuttioelfte gången.

Det var inte "du vet vem" utan in genom dörren kommer "Kråkan" Hej Mamma Mu, är det du? Hej Kråkan svara Mamma Mu, är det du som är ute och flyger så här i mörkret. Nja, jo, jag har ju hört att barnen har kommit och då måste jag vara med, säger Kråkan och blinkar med ena ögat. Vad är det nu som Kråkan och Mamma Mu har hittat på och kommer inte den där "du vet vem" snart?

Mamma Mu och Kråkan diskuterar om ditten och datten och det blir riktigt långtråkigt, tycker flickorna. Ett evigt surrande och bla bla bla... till slut har Karins tålmod tagit slut och hon sätter händerna i sidorna och ser skarpt på Mamma Mu och Kråkan. Nej, vet ni vad! Om ni inte berättar vad som är på gång tänker jag gå nu. Jag vill gå in till farfar och äta mat. Jag är hungrig!

Ja, det är nog bäst att gå in och få lite mat. Det kan behövas, säger Mamma Mu och de tar farväl av henne och de traskar mot huvudbyggnaden där farfar bor. Inne i köket sitter pappa och läser tidningen och mamma står vid spisen och lagar mat. Vad blir det för mat, undrar Karin som nu känner att magen kurrar ordentligt. Det ska bli risgrynsgröt och leverkorv. Smaskens, säger Karin och sätter sig till bords.

Efter maten sätter de sig vid tv:n och de är så trötta att de somnar. De märker inte skuggan som nu rör sig utanför fönstret. Plötsligt och med en mäktig kraft blåser fönstret upp och in kommer en stor stark arm som griper tag i flickorna och drar ut dem i mörkret.

Med en bråkdelen av en sekund blir flickorna klarvakna och ser uppåt mot den mäktige vite mannen. Så du har kommit nu, säger Anna lika modigt som hon alltid är vid sådana här sammanhang. Kung Bore ler varmt emot dem och gestikulerar att de ska hoppa upp i släden. Ska vi åka till Kung Borens rike nu? Vem är det vi ska rädda den här gången? Kommer vi att få träffa Tomas igen, undrar Anna och kan inte låta bli att rodna lite vid tanken på att hon ska få träffa sin vän igen.

Kung Bore reser sig och sätter fingret för munnen och menar att flickorna ska vara tysta. Med ens tystnar de och lyssnar noggrant på vad den store vinterkungen säger.

"Ni har ett viktigt uppdrag" börjar Kung Bore och Karin avbryter honom, jodå, nog hade de allt detta på känn. Tyst medans jag talar, förmanar Kung Bore med sin mörka stämma att Karin blir riktigt rädd. Jo, han är respektingivande Kung Bore och när han talar bör man vara tyst. Men det ju inte alltid lätt för lilla Karin.

Kung Bore fortsätter. "Mitt rike är i fara och det har mer eller mindre redan försvunnit" Flickorna häpnar. Försvunnit?! Betyder det att Tomas inte längre finns och inte tomtedarna och inte tomtedorn, Renen Rudolf med hans kompis Klipp, Klapp och Klang. Eller Prinsessan Esmeralda? Menar Kung Bore att de inte längre finns, frågar Anna med gråten i halsen. Vad är det som har hänt? Onda makter har tagit kommando över mitt rike och förstörat allt som har med vinter och julen att göra" Och om ni inte rycker in och ställer allt till rätta innan den 24:e är julen för alltid försvunnen!

Anna och Karin sätter sig tätt intill varandra och tar varandra i handen. Hur ska de gå till väga för att rädda julen? Tidigare har det alltid varit Tomas, Tomtemor eller Tomtefar som har instruerat dem och om de inte längre finns hur ska de då lära sig hur de ska gå vidare i jakten?

Plötsligt hörs ett kraxande och harklande. "Det är JAG, Kråkan, som ska guida er! Jag är er budbärare och er tillika lärare! Jag ska flyga med er och ta er till de platser ni kommer att behöva besöka för att kunna ta upp jakten på den försvunna julen. Jag ska också vara med, sa en len stämman och vem var inte det om inte Mamma Mu?"

Det här var just snyggt det, en Kråka och en Ko som guide och lärare, tänker Anna...

BONUS:

Tovat!

Något som mina flickor tycker är jätteskoj är pyssel. I förrgår gjorde vi tovade julkulor:

Det är riktigt enkelt. Det enda du behöver är lite ull (finns på de flesta garnaffärer) lite medelvarmt diskmedelsblandat vatten.

Doppa ullen och börja försiktigt rulla och krama ut vattnet. Till slut får du en ullig hård boll. Det går också göra mindre varianter och ha som knappar.

Använd en knapp på undersidan och en pärla på översidan. Dra en sytråd igenom och volá en jättefin julkula att hänga i granen eller i fönstret:)

Lycka till!

4. „Historiens vingslag måste leva vidare“

Under hela tiden som Kung Bore berättar om allvaret, att onda krafter invaderat hans rike och tagit makten över allt levande där, sitter de båda flickorna helt stumma av förskräckelse. Jo, nog vet de vad det här betyder för om det inte finns någon Tomtefar, Tomtemor, Nisse eller renar så blir det ingen jul. Och än värre är att alla - ja alla i hela världen - inte får någon jul! Det är tillochmed så hemskt att de onda makterna har gjort så att människor på jorden har glömt bort det här med jul. De vet inte längre att den ens existerar. Det finns inga förväntansfulla barn som nu i december ska börja räkna dagarna till julafton. Inte heller har mammor eller pappor börjat glädjefullt förbereda julen, med allt vad det innebär.

Det trillar stora tårar ner för flickorna kinder. Ja, det här är för ruskigt. Och ja, flickorna förstår att de måste göra något, men hur?

"Ni måste stoppa de onda makterna och ta upp jakten på den försvunna julen" Historiens vingslag måste få leva vidare och ni är de enda som har den kraften att återta detta". När Kung Bore ropar ut det här över de öde

myrvidderna känns det som att tiden står helt still. Flickorna är omringade av ett totalt mörker och den ödsliga bondgården känns så övergiven på något vis. Det är kallt och det blåser snåla vindar ifrån havet. Kylan tränger långt in i märgen och flickorna huttrar. Karin börjar slå åkerbrisor för att få blodet att strömma bättre i hennes lilla kropp. Anna tar sin syster hand och säger till Kung Bore:

"Självklart ska vi göra allt som står i vår makt att ta upp jakten efter den försvunna julen men jag vet inte riktigt vart eller hur vi ska börja"

Då harklar sig Kråkan igen och säger "JAG, JAG, JAG vet! Jag är den som ska visa er och föra er till de viktiga platserna för att ta upp ledtrådarna till gåtans lösning."

"Gåtans lösning" undrar Anna. "Jaaa... det är nämligen så att ni måste leta reda på julen. Det är bara ni som kan leta reda på pusselbitarna, dvs de olika saker som julen består av och vart de kommer ifrån. Och varje pusselbit ska ni spara och till slut kommer alla bitarna att vara på sin plats igen. Busenkelt och klart som korvspad!, säger Kråkar och slår i hop vingarna med en stor smäll och är riktigt stolt över sig själv."

"Ok, det låter rätt så logiskt, svarar Anna, men jag är ändå inte riktigt säker på hur vi ska gå tillväga. Jag menar, vi är nu mitt ute i ingenstans på landet hos farfar. Vi kan knappast ge oss iväg så där hux flux och bege oss ut i det här mörkret utan någon som helst karta eller instruktioner åt vilket håll vi ska gå."

Men MU, avbryter nu Mamma Mu, Kråkan! Vi har glömt att visa barnen. Kom nu barn ska ni få se...

Anna och Karin kastar en blick åt det håll Kung Bore stod men som vanligt är han borta lika fort som han plötsligt dyker upp. "Tror du att Kung Bore vet vad han gör den här gången" undrar Karin lite ängsligt och kramar sin systers hand än hårdare.

Ja, Kung Bore är klok. Å andra sidan kan jag inte riktigt förstå om han nu är så mäktig och klok, varför gör han inte det här själv? Säger Anna konfunderat.

Mamma Mu förklarar. Nog är Kung Bore mäktig men de här onda krafterna kommer från landet långt bortom ingenstans och dem rör inte Kung Bore över. Och det är bara ni flickor som har krafter som kommer utanför Kung Bores rike. Därför är det bara ni som har en möjlighet och kan bestrida de onda .

Jag fattar, jag har hört det förut säger Anna och suckar... för nog vet hon innerst inne vad det här nu betyder för de båda systrarna.

Kråkan och Mamma Mu går iväg runt knuten på huset. Plötsligt stannar de tvärt.

Flickorna vänder huvudet uppåt och ögonen följer längs med en gigantiskt konstig mackapär som ser mer eller mindre ut som en månmaskin eller någon annan lustig farkost de sett i någon film någon gång. "Här är den!" säger Kråkan stolt och fortsätter att berätta att med den här mackapären kommer de få all hjälp de behöver. Vi behöver bara trycka på en knapp åt gången och mackapären kommer att föra oss till de olika pusselbitarna.

Flickorna ser lite oroligt på varandra och Karin har inte den minsta lust att kliva in i denna dära månmaskinen. Anna tar som vanligt kommandot och med sitt tappra mod föser hon in sin syster i mackapären. När de klivit in stängs dörren omkring dem. En massa olika lampor börjar att blinka runtomkring dem.

Kråkan hoppar upp på Annas axel och visar vilken knapp hon ska trycka på.

Anna trycker in knappen.

Då hörs ett fasligt dån, mackapären skramlar och lamporna blinkar allt fortare.

Så börjar mackapären snurra.

Och det blir svart...

Kung Bores Julkalender önskar morbror Kalle stort GRATTIS på födelsedagen:

Här kommer en god tårta till dig och alla ni andra:

Chokladtårta

God chokladtårta med banan och grädde som fyllning. Recept på en god tårta med chokladbottnar, fyllning med banan och grädde och chokladglasyr!

Tid: 1 timme effektiv tid

6-8 portioner

Du behöver:	4 dl vetemjöl
Tårtbottnar:	Fyllning:
2 dl mjölk	1 ½ dl vispgrädde
1 dl kakao	2 bananer
1 dl strösocker (till chokladmjölken)	Glasyr:
1 krm salt	60 g mörk blockchoklad
150 g smör	75 g smör
1 dl strösocker (att röra ihop med smöret)	½ dl strösocker
1 ½ tsk bakpulver	2 msk mjölk
1 msk vaniljsocker	Garnering:
2 ägg	chokladströssel

Gör så här:

Sätt ugnen på 175°C. Ta fram smöret så att det blir rumstempererat. Häll mjölk, kakao, strösocker och salt i en kastrull och koka upp. Rör om då och då så det blir en fin chokladsmet. Låt chokladmjölken svalna. Smörj och bröa en form ca 24 cm i diameter och med löstagbar kant. Rör rumsvarmt smör och strösocker poröst, använd gärna elvisp. Tillsätt bakpulver och vaniljsocker. Tillsätt äggen, ett i taget, under kraftig omrörning, gärna med elvisp (kör bara några sekunder till en jämn smet). Häll sedan i chokladmjölken och vetemjöl och rör ihop allt till en smet (går bra med elvisp på låg hastighet). Häll smeten i den bröade formen och grädda kakan i nedre delen av ugnen i ca 40 minuter. Låt kakan svalna med handduk över. Dela kakan i två bottenar. Lägg den ena bottenen på ett tårtfat. Vispa grädden. Mosa eller skär bananerna i skivor. Bre lite av grädden på bottenen. Lägg på bananerna och sedan resten av grädden. Lägg sedan på den andra bottenen.

Gör glasyren genom att smälta chokladen på svag värme tillsammans med smöret och sockret. Tillsätt mjölken. Ställ sedan glasyren kallt så att den blir tjockare och mer tungrörd så att det blir lättare att bre på den på tårtan (annars rinner den bara av). Ställ gärna kastrullen i kallt vattenbad så svalnar den ganska snabbt. Rör om i den under tiden. Först händer inget men sedan blir den snabbt mycket tjockare.

Bred på glasyren och strö över chokladströssel. Låt tårtan stå kallt.

5. Mithras

Ingen vet hur länge det varit svart eller hur länge de har färdats. Egentligen känns det som några fåtal sekunder men flickorna är omtumlade. "Det känns som om vi rest i tusentals år" säger Karin och sträcker på sig. Kråkan börjar skratta och påpekar att det är just det vi gjort...

Flickorna tittar storögt på varandra och undrar vad som menas med det. När de öppnar farkosten ser de att de inte längre befinner sig hos farfar Markus. En het luft strömmar emot dem. Omgivningen är en stor sandöken och det bruna landskapet är hårt uttorkat av solen.

Välkomna till Iran och Persien, säger MammaMu, som verkar veta precis var de är någonstans. Ni måste vara trötta efter resan. Det finns en grotta därborta och vi kan gå in där och vila oss en stund. När de kliver in i grottan upptäcker de en man som kommer ridande på en tjur. Han rider mot dem och hoppar av tjuren när han nått ingången till grottan. Anna tar ett steg bakåt och ser tveksamt mot tjuren. Den ser farlig ut tänker hon. Karin däremot slår ihop händerna av förtjusning och går till tjuren och stryker i pannan. Tjuren lägger sig direkt ner och grymtar nöjt av Karin mjuka lilla hand. Anna andas ut, tack och lov för Karins magiska djurkraft. Vad skulle hon ta sig till om inte Karin fanns.

Anna går nu fram till mannen och tar honom artigt i hand. Goddag mina flickor, säger mannen och berättar att han heter Mithras. "Jag föddes en gång i den här grottan och jag är kraften bakom allt heligt. Folket i bygden tillber mig och jag erbjuder dem vatten och bröd med en helande kraft. "Jag föddes den 25:e december och är grunden till att tro i all framtid"

Nä, nä, nä, vänta lite här nu, säger Anna förståndigt. Stopp på belägg, det här tror jag inte alls på! Jag har minsann gått i söndagsskolan och det är Jesus som föddes den 25:e och det är han som är min gud! Mithras ler och säger att det här är Iran och Persien och så här är det i hans rike och bland hans folk.

Anna kniper ihop och nickar, jo nog har hon allt hört talas om att det finns andra religioner än den hon fått lära sig i söndagsskolan. Hon slutar protestera. Istället fortsätter hon berätta om sitt och Karins uppdrag, att de tagit upp jakten på den försvunna julen och att Kung Bore har sagt att historiens vingslag måste leva vidare.

Då svarar Mithra: Jag vet varför ni har kommit. Allting i livets levande bottnar hos mig. Vare sig de numer inte kallar hans namn längre så var det just här som allting började. Jag fick en gång veta att en dag skulle jag få ett besök av ett främmande folk. När den dagen kom skulle jag ge dem en gåva. En gåva som jag fick av min fader. Jag har den här borta, säger Mithras och försvinner in i grottan. Efter en stund är han tillbaka och ger flickorna ett lerkärl med lock. Ta den här med er och må ni finna det ni leter efter, säger Mithras och ler mot flickorna.

De tackar Mithras för gåvan och går tillbaka till mackapären.

De trycker på knappen och plötsligt hörs en mekanisk röst som talar till dem:

"Mithras var gudsgestalt i det sena Romarriket. Den tidigaste dateringen av en tillbedjan till Mithras kan spåras till 100 e. Kr vilket gör att den tillbads parallellt med den framväxande kristendomens Kristus. Dyrkan av Mithras anses ha sitt ursprung i antikens Iran.

Mithras gestaltades ofta ridande på en tjur som tillskrivits central betydelse i myterna om honom. Uppgifter om rituella tjuroffer och blodop förekommer också men är förmodligen spekulativa. Mithras brukar beskrivas som en utveckling av den persiske guden Mithra men har också många drag med den fornkristne Jesus.

Mycket lite textmaterial finns bevarat från den s.k. Mithraskulten och de uppgifter som finns baseras sig nästan helt på tolkningar av bilder och arkeologiska lämningar. Kopplingen till Persien finns då i form av bilder av en yngling i persisk dräkt som starkt påminner om betydligt äldre bilder av guden Shamash i nuvarande Iran. Det finns väldigt lite information om nedgången av religionen men många religioner gjordes olagliga 394.

Påstådda likheter med Kristus är:

De sades vara födda i en grotta. Grottan är inte belagd i Nya Testamentet utan kommer först i Barnababrevet från början av 100-talet. Mithras syns på reliefer "födas" fullvuxen ur ett berg med en dolk och en fackla.

De sades vara födda genom jungfrufödelse.". De tillbads som son till den högste guden. Från en hymn i ett av Paulus' brev i Nya Testamentet framkommer att Kristus tillbeds som Herren Gud själv (Filipperbrevet 2:6-11).

I ritualerna brukades vatten och bröd. Inom kristendomen brukades vin och bröd och bygger klart och tydligt på den judiska påskhögtiden. Gemensamma måltider återfinns i nästan alla religiösa församlingar. De kristna apologeterna Justin Martyren och Tertullianus påpekar likheterna mellan den kristna nattvarden och Mithrasdyrkan först på 100-talet, långt efter det att nattvarden blivit kristen tradition. Det var först de kristna apologeterna som påstod likheter med diverse mysteriereligioner och genom överdrifter själva ville få dessa till sataniska imitationer.

Båda sades vara födda 25 december Denna födelsedag för någon av dem finns inte belagd. Den 25 december infördes som firande av Jesus' födelse först på 300-talet för att ersätta solfesten som firades den dagen. Mithras har dock blivit nära förknippad med Sol Invictus och det är antagligen därför han förknippas med 25 december också.

En stor skillnad mellan Mitraskulten och Kristendomen var även att Mithraskulten var exklusivt manlig och indelat i hemliga loger. Ett komplicerat system av invigningsriter graderade tillbedjarna (NE kallar dem: Korp, Brudgum, Soldat, Lejon, Perser, Sollöpare och Fader). Flera kejsare lär ha varit kopplade till kulten och Mithras vann stor popularitet bland romerska legionärer. Han tillbads i grotliknande tempel kallade mithraea över hela imperiet och omgavs av en så kallad mysteriekult."

När rösten tystnat öppnar Anna krukans lock och sticker ner handen i den. Vad är det i krukans lock säger Karin otåligt. En papyrusrulle. Hon vecklar ut den och på den står med en så gammaldags stil att Anna har svårt att urskilja bokstäverna, trots att hon övat hela vintern på detta. Hon stakar sig och Karin är nu så otålig att hon drar i Annas arm för att kunna se bättre. 2 och 5 det kan jag se! Säger hon så ivrigt.

"25 december" Ja, det är så det står. Anna, Karin, Mamma Mu och Kråkan säger inget mer utan trycker nu på knappen en gång till...

6. Saturnaliefesten

"Jag får vingslag, vi är fortfarande kvar i den här sandlådan! Vad ska nu det här betyda" ropar Kråkan upprört. "Lugn Kråkan, lugn, säger Mamma Mu. Det måste förstås ha med barnen att göra. "Vi går ut och ser oss omkring"

Efter att mackapären berättat om solens gud Mithras hade barnen tryckt ännu en gång på knappen i den tron om att de skulle bli förda tillbaka hem igen. När de öppnar dörren på nytt ser de att de fortfarande är kvar på precis samma ställe där de för en stund sedan träffat på Mithras. Han som påstod sig vara före Jesus och att det egentligen var han som senare blev Jesus. I alla fall har det diskuterats livligt huruvida vem som var vem. Flickorna, Mamma Mu och Kråkan hade konstaterat likheterna emellan Mithras och Jesus var slående. Flickorna tyckte det här var aningen rörigt. De hörde Kung Bores förmaning klinga i bakhuvudet och la därför inte någon större vikt på det här utan lade "ledtråden" i lerkrukans lock av Mithras.

De börjar vandra längs med den väg som låg vid mackapärens fötter. Efter att de gått en stund möter de en bonde med en åsna som drar en tom vagn bakom sig. När han ser flickorna stannar han och frågar om de vill åka med. Flickorna, kråkan och Mamma Mu tackar för gästfriheten eftersom allt gående hade gjort dem riktigt trötta i benen. Bonden berättar att han heter Laos och kommer från arbetet på åkern där han hade precis avslutat sin höstsådd. Nu är han på väg hem och ska göra förberedelser inför den stora festen. Anna blir nyfiken och ber bonden berätta mera. Bonden ser lite förvånad ut när han får frågan om i vilken tid de befinner sig i... Nu var han en gentleman och ställde inte en motfråga om just tiden, till Annas stora lättnad.

Bonden berättar att i början av december bör jordbrukaren ha avslutat sin höstsådd. Och att om ett par veckor, dvs. vid vintersolståndet (note: december 25 i den julianska kalendern), Saturnus gud utsådes och sådd, hedrades med en festival. Den Saturnalia officiellt firades den 17 december samt, i Ciceros tid, varade i sju dagar, från december 17-23. Kung Augustus begränsade semestern till tre dagar, så de civila domstolarna inte skulle behöva stängas längre än nödvändigt.

I den romerska kalendern, den Saturnalia utsågs en helig dag, eller semester, där religiösa riter utfördes. Saturnus, själv var identifierad med Kronos, och offerades till enligt grekisk ritual, med huvudet avslöjats. The Temple of Saturn, det äldsta templet som registreras av prästerna, hade varit hängivet på Saturnalia, Och ylle obligationer som fjättrade fötter av elfenben kultstatyn inom lossnade den dagen för att symbolisera befrielsen av guden.

Under semester, lättas restriktionerna och den sociala ordningen blir omvänd.

Hasardspel får spelas offentligt. Slavarna får tillstånd att använda tärningarna och behöver inte arbeta. I stället för den toga, mindre formell middag kläder (syntes) är tillåtna, vilket är HATT, En filt mössa normalt bärs det av manumitted slav som symboliserade frihet för säsongen. Inom familjen, väljs en Herre vanstyre. Slavav behandlas som jämbördiga och får bära sina herrars kläder, och bli betjänad på vid matdags, till minne av en tidigare gyllene ålder tros ha förbådat av guden. I Saturnalia, Lucian berättar att "Under min vecka det allvarliga är spärrad, ingen verksamhet tillåts. Dricka, buller och spel och tärningar, utnämning av kungar och

festande slavar, sjungande nakna och klappade av ursinniga händer, en och annan smiter av korkade ansikten i iskallt vatten - Sådana är uppgifter över vilka jag ordförande. "

Flickorna lyssnade noga på vad bonden hade att säga och nickade förstående till varandra. Så det här var alltså julens föregångare. Nu har åsnan stannat och de var åter till mackapären. De tackar bonden så mycket för både berättelsen och skjutsen. När de kommer in i mackapären trycker de på knappen.

Då hörs den välkända rösten igen:

"I slutet av det första århundradet efter Kristus, hördes Statius fortfarande

förkunna: "För hur många år skall denna festival följa! Aldrig skall ålder förstör så helig dag! Även kullarna i Lazio kvar och far Tiber, medan din Rom står och Capitolium du har återställts till världen, skall det fortsätta "(Silvae, I.6.98ff). Och Saturnalia fortsatte att firas som Brumalia (från Bruma, Vintersolstånd) ner till den kristna eran, då, i mitten av det fjärde århundradet, hade sina ritualer bli uppslukad av firandet av julen."

De skrev ner "Saturnaliefesten" på en lapp och stoppade den i lerkärlet där papyrusrullen de fått av Mithras låg.

Recept: PRYST LAMMLÅR

Lammet läggs i lake i ca 4 dagar

Proportionerna på laken är följande 2 l vatten, 2 dl salt, 2 msk socker. Gör en tillräckligt stor lake så att lammet täcks. Tänk på att röra om i laken åtminstone en gång per dag.

Efter fyra dagar tas lammet upp, sköljs, torkas av med papper och smörjs in med olivolja. Krydda lammet med torkad rosmarin och in i 75 graders ugn i ca 8 timmar. Äts med fördel nylagat som kallt. Goda tillbehör är rösti eller potatisgratäng.

7. Den fornnordiska julen – Julblot

Ännu en gång trycker Kråkan på knappen och nu borde den startat för den för ett fasansfullt oljud. Nu blev det äntligen tyst. Kråkan är som vanligt först i kön för att komma ut och sticker nyfiken ut näbben. Lika fort som han stack ut näbben drar han in den igen. Med stora ögon kraxar han "Jag får vingslag" Det är iiskallt ute! Dessutom är det fullt med vildar runtomkring oss. Jag vill åka hem!

Ja, det där lät inte särskilt lockande. Flickorna trycker på knappen igen. Kanske är det så att de kommit fel och om de trycker en gång till så kommer de hem igen. Men icke då, ner från taket ramlar varma kläder och vinterskor. Det är bökigt, trångt och svettigt att klä sig inne i mackapären. Karin tappar tålamodet och sätter sig ner och skriker rakt ut som hon brukar göra när hennes tålamod tryter. Mamma Mu stryker henne på kinden och säger att hon kan hjälpa henne. Sagt och gjort och efter en liten stund är alla klädda och färdiga för att se vad det är för vildar Kråkan pratar om.

Luften runtomkring dem är verkligen iskall och det ryker ur munnen på dem när de andas. Himlen är svart fylld med massor av gnistrande stjärnor. Det verkar inte vara långt till midnatt, säger Anna. Hon pekar mot den stjärnklara natten och berättar att hon se de stjärnbilder som mamma sedan tidigare har lärt henne. Överallt är marken täckt med ett tjockt täcke av snö och flickorna gissar att de är ganska långt norrut. Vildarna som Kråkan tidigare sett verkar ha gått sin väg. Det är tyst och stilla runtomkring dem. Mamma Mu, som alltid är nyfiken, tycker att de ska se sig omkring. Sagt och gjort beger de sig iväg. Efter en kort stunds vandring kommer de till en

gammal timmersnickrad härbre och strax till höger om det lilla huset står en flock hästar i en liten hage. Det lyser i stugan och det hörs glada röster och sång. Anna går fram till porten och knackar på. För en kort sekund tystnar det inne i stugan och de hör tunga steg som går emot porten. Dörren öppnas och där står en liten satt gubbe med kulmage. "Kom in kära barn" Jag har väntat på er.

Anna och Karin blir stela och ser på varandra. Vem är det här och hur kan han veta att de skulle komma?

Det var som om mannen kunde läsa deras tankar och han säger han en dov skrovlig röst. "Var inte rädda barn, jag är inte farlig, kom in ska jag berätta något för er." Anna och Karin tar varandra i handen och kliver in i stugan. Den är liten och dunkel. Det enda ljuset kommer från de facklor som hänger på väggen. Trots att stugan är liten sitter där ett tjugotal personer iklädda djurfällar. Det måste varit dem som Kråkan kallade för vildar. De känner sig välkomna och det känns tryggt.

Mannen berättar att han heter Snorri Sturlasson och de andra runtomkring honom är hans släktingar. De firar Midvinterblót, eller jólablót, som vissa av oss säger. Han reser sig sedan upp och lyfter ett stort dryckers horn och säger med en kraftfull stämma:

"En skål ska bäras runt elden, och den som ordnade gästbudet skulle välsigna den. Först skulle man dricka Odens skål, för seger och för kungens makt, och sedan Njords och Frejs skålar för goda skördar och fred. Därefter hade många män för vana att dricka den förnämsta skålen. Man drack även en skål till minnet av höglagda släktingar"

Han sätter sig ner igen och vänder sig emot flickorna. Han berättar att det här är den nordiska och hedniska midvinterfesten julblot, fornnordiska jólablót eller "midvinterblot". Julblot eller midvinterblot firas alltså nu på midvintern då dagarna är som kortast och nätterna som längst, d.v.s. kring vintersolståndet. Längre fram efter vår tid har det sagts att det förkristna firandet av denna dag var en dyrkan av denna egenskap hos dygnet då det tolkades som ett återuppvaknande av naturen.

Så ni förstår flickor så "Ordet "jul" finns alltså redan långt före kristnandet av Norden och är alltså fornnordiskt. Det förekommer tidigast i ett hyllningskväde till Harald Hårfager från omkring år 900 där någon sägs "dricka jul".

Och vi nordbor trodde inte på Jesus till en början utan vi hade våra egna gudar, som kallas för Asagudarna. Så under julblot eller Midvinterblotet har vi den stora offerfesten till gudarnas väl. Djuren slaktas, blodet målas upp på väggarna och vi frossade i all den mat som djurens kroppar gav. Även människor offrades vid denna tid - främst de som var slavar.

Det här tyckte inte Karin om att höra utan trycker sitt huvud ner mot Annas knä och nu gråter Karin högt. Hon vill inte höra mer om hur de behandlade djuren. Hennes vänner.

Ja, Snorri försöker trösta Karin att det är en grym tid där Thor, Oden, Freja och alla de andra asagudarna är människornas härskare och där Bifrost, bron mellan människorna och gudarna, är länken mellan livet på jorden och Valhall - är gudarnas boning. Här kan alla äta helstekt gris och dricka allt det mjöd de kunde. Därför är det kanske inte så underligt att människor lät sig offras.

Mamma Mu huttrar och pustar ut att det var gris och inte en ko som de äter varje dag.

Men ni ska veta det barn att julblotet emellertid är det som övergått till och blivit er moderna jul. Visst har det tagit lite tid och visst har många religioner passerat genom de tusen år som gått sedan vi som primitiva, men stolta och segerrika vikingar firade våra julblot.

Anna och Karin berättar att de nyligen träffat Mithas och hört om en Saturnaliefesten som på sätt och vis kanske ändå inte är så långt ifrån julbloten.

Snorre ler och säger att han är glad att flickorna äntligen kom och därmed försvinner han in i stugan för att efter en liten stund komma tillbaka. "Här", säger han, och ger flickorna en fint snirklad kåsa av ett djurhorn. Lägga nu den här bland era andra gåvor och den kommer att hjälpa er på färden. "Lycka till" men nu om ni ursäktar måste jag ta hand om mina gäster.

De tackar Snorri och går sedan ut i kylan och tillbaka till mackapären. "Det var väl tur att vår jul går aningen lugnare till" säger Mamma Mu och ryser till av tanken av allt brutalt som var på vikingarnas tid. Få se nu, ledtrådar så här långt:

25:e december
Saturnaliefesten
Midvinterblót

Ja, än är det nog för tidigt att säga vad vi ska ha ledtrådarna till, eller vad tror du säger Karin och Anna nickar medstämmande. De trycker på knappen och det dånar och skramlar till. Mackapären är på väg igen.

TÄVLING: Snorri Sturlasson är inte en påhittad figur utan har faktiskt funnits på riktigt. Han är mest känd för en av de isländska sagorna. Vad heter den?

1. Islands fornordiska saga

x. Den yngre Eddan

2. Reykjaviks dåtid

Skicka ditt svar till maria@btnet.is och du kan vinna Draumur, en typisk isländsk choklad.

BONUS: Glöggrecept.

Recept på glögg:

1 flaska rött vin
2 kanelstänger
8 kryddnejlikor
1 liten bit färsk ingefära
1 tsk krossade kardemummakärnor
1/2 pomeransskal
5 tsk honung
1 vaniljstäng
Mandel
Russin

Värm vinet, kryddorna och en bit skalad ingefära försiktigt i en gryta. Rör i honungen tills den löst sig. Skär upp vaniljstängens med en liten vass kniv på längden och lägg den i grytan. Häll upp glöggen i en karaff och låt stå i kyl över natten så att alla ingredienser får ligga och dra i vinet över natten. Värm upp igen. Servera med russin och skållad mandel.

receptet kommer från nLife.se

8. Jesus Krist.

Efter en stund stannar mackapären igen och kråkan sticker ut näbben för att se efter om de kommit hem igen.

Och lika fort drar han in näbben och säger "jag får vingslag, vi är fortfarande inte hemma. Jag vill hem" Men Mu, svarar Mamma Mu som alltid är lika nyfiken som vanligt. "Vi går ut och ser vart vi har hamnat den här gången"

Och så gick det lilla gänget ut i den främmande miljön. De var långt ifrån hemma, det förstod de. Och de förstod också att de ännu en gång åkt bakåt i tiden. När de gått en liten stund stöter de på en pojke som verkar vara i flickornas egen ålder. Han gick sakta framåt och småsparkade i en sten samtidigt som han ledde en gammal åsna. Pojken såg sorgsen ut på något vis, tyckte Anna, och undrade vad det var som gjorde honom så ledsen. Kanske han också har tappat bort julen? Karin kan förstås inte låta bli att gå fram till åsnan och lägga handen i pannan på den. Fin åsna, säger hon sen till pojken.

Åsnan stryker sitt huvud mot Karin som om den ville säga henne något. Karin klappar åsnan på halsen och viskar något till den. Då börjar den lille pojken att gråta så hejdlöst att tillochmed Mamma Mu inte kan hålla tårarna bort. Men Mu, lille vän, vad är det som står på" frågar hon pojken.

"Jag heter Adam, säger pojken, och det här är min bästa vän Snody. Jag är på väg till marknaden för att sälja honom". Men hur kan du göra så? Varför ska du sälja din bästa vän? "Pappa säger att Snody är gammal och orkar inte med de vardagliga sysslorna. Adam berättar vidare att de är vanliga fattiga bönder och har inte råd att ha husdjur. De djur de har måste kunna göra nytta och hjälpa till hemma på gården. Och nu när kejsare Augustus ska skattskriva allihopa har vi definitivt inte råd att ha kvar honom. Men åh, det är för sorgligt, säger Karin.

Kråkan, Mamma Mu och flickorna säger att de kan hålla Adam sällskap till marknaden. Adam blir glad för han vill inte gå ensam i denna sorgliga stund.

Det är en lång väg att gå. När de kommer fram till marknaden stannar de tvärt och förvånades över alla dessa människor som den här dagen har kommit till marknaden. Överallt finns det marknadsstånd där du kan köpa allt från ägg, grönsaker, kläder och gamla saker. Flickorna går längs med marknadstorget och fingrar på det ena och än det andra. Till slut blir de bortkörda av en stor tjock man som ryter till dem "småbarn ska hålla fingrarna i styr!" Han trodde väl att de var tjuvar.

Så börjar då djuraktionen och den ena åsnan, kamelen och hönan ropas ut till olika bud. Det skär i hjärtat på Karin när hon tänker på Adam som måste sälja sin bästa vän Snody. Hon gråter tyst för sig själv och ser försiktigt på Adam.

Han gråter han också. Det är så sorgligt alltihopa att Karin skulle vilja skrika rakt ut till alla de där dumma människorna som inte förstår sig på att du säljer aldrig din bästa vän. Vare sig det är en åsna eller inte!

Så blir det då dags för Snody och en stor tjock gubbe skockar fram och bjuder 50 öre för åsan. Femtio öre, kvider Adam, pappa säger att jag ska få minst tre kronor för honom! Då skrattar mannen än mer och ryter elakt åt Adam att gå ur vägen. Men nu blir Karin arg. Hon går fram till den tjocke mannen och sparkar honom på smalbenen. Sen griper hon tag i åsnan och hoppar upp på hans rygg. Med en rykande fart tar hon sig ut ur marknadsområdet. Anna, Adam, Mamma Mu och Kråkan springer efter och hinner till slut i kapp Karin och Åsnan. Vad i hela världen är det du gör, säger Adam förtvivlat. Vad ska pappa säga? Karin hinner inte svara honom för det är en ung man som avbryter deras samtal.

Mannen presenterar sig som Josef och berättar att han och hans fru Maria är på väg till Betlehem för att skattskriva sig. Maria har en bäbis i magen och är trött och Josef frågar om åsnan är till salu. Adam nickar och mannen ger honom tre kronor. När Maria stigit upp på åsnan frågar de om det finns någonstans de kan få sova under natten. Adam svarar att något härbärge finns inte men om de vill kan han visa dem Snodys stall. Det ligger ett par kilometer längs med den där vägen, säger Adam och pekar på vägen. De accepterar erbjudandet och gänget börjar gå längs med vägen.

Väl framme i stallet börjar nu Maria föda sitt barn och hon lägger det nyfödda inlindade barnet i Snodys krubba. Titta! ropar Anna. Har ni sett! Det har tänts en stor stjärna ovanför stallet! Maria och Josef tar flickorna i handen och säger att det har fötts ett Guds barn och det är Gud själv som tänt stjärnan för att låta resten av världen veta om det. Barnet ska heta Jesus, säger Maria och stryker det nyfödda över kinden.

Anna och Karin ser på varandra och nickar. De förstår. "Vi ska skriva dit Jesus på en av lapparna" viskar de försiktigt för att inte väcka det lilla barnet.

Fannys kyckling alltiet - det här har jag lagat många gånger med mycket gott resultat:

Ingredienser för 4 port.

4 st fryst(a) kycklingklubba(or), - 5 stycken
2 msk olivolja, ca, som avslutning
1 st zucchini, ca 200 g
2 st röd lök(ar), i klyftor
2 st röd paprika, i bitar
3 st morot/morötter, i bitar
4 st potatis(ar), medelstora (kan uteslutas)
15 st svarta oliver, ca
8 st vitlöksklyftor, skalade
2 tsk flingsalt, knappt
svartpeppar från kvarn
1 msk torkad timjan
2 tsk rosmarin, torkade
3 dl vitt vin, torrt, ca
2 msk olivolja, ca, som avslutning
rosmarin, eller timjan, några kvistar

Tillagning

1. Ta fram en stor ugnslångpanna och smörj den lätt med olivolja. Lägg i frysta (otinade) kycklingklubbor och alla grönsakerna i stora bitar. Morötterna kan skäras i långa bitar, zucchini och paprika likaså. Rödlöken skärs i klyftor. Om du vill ha potatis med (gott!)så skala den och skär i båtar på längden.

2. Strö över oliverna och hela vitlöksklyftor. Smula över salt och peppra rätt rejält. Strö över torkad timjan och rosmarin. Häll på vinet och avsluta genom att ringla över lite olja. Sätt in i 200 grader 50–60 minuter. Sänk eventuellt värmen mot slutet.

3. Garnera med kryddkvistar. Servera med grönsallad med smulad chèvre och rostade pinjenötter.

Receptet kommer från "Under valnötsträdet" (Trio förlag) av Anna och Fanny Bergenström.

Foto: Fanny Bergenström

Receptet är hämtat från Tasteline.com

9. Till sekelskiftet

Efter att ha lämnat Adam och den nyfödde lilla Gudasonen Jesus beger sig flickorna, Mamma Mu och Kråkan tillbaka till mackapären. De är tysta och tänker på vilken stor upplevelse de haft. Att just de fick vara med när Jesus föddes.

Guds son och nutidens egentliga skäl till varför vi firar jul. Mamma Mu tycker det är vackert att få vara med om så många trevliga saker. Karin går där och är alldeles tyst. Så tyst att Anna förstår att det är något hon går och grubblar över. Till slut säger Karin; "vad tror ni händer åsnan nu?" Å lille vän, svarar Mamma Mu, det är klart att åsnan kommer att ha det bra. Tänk att den fick den stora äran att ta jungfru Maria till stallet där Guds barn skulle födas. Hur många åsnor får vara med om en sådan sak? "Jo det är klart, men i alla fall.

Jag skulle vilja att Adam fick tillbaka sin bästa vän." Det skulle jag också vilja, säger Anna. Vål framme vid mackapären skriver de ner "Jesus födelse" på en lapp och lägger den i lerkrukan bredvid de andra ledtrådarna. Så trycker de på knappen i mackapären. Det rasslar till något förfärligt för att sen som vanligt stanna igen.

När de öppnar dörren är det återigen sådär riktigt smällkalt, snön lyser vit på taken och himlen är svart och stjärnfull. De huttar men kommer ihåg att mackapären gömmer än det ena än det andra och de trycker på knappen igen. Och ner faller ett helt sjok av yllekläder. När de klätt sig ordentligt stiger de ut i den kalla natten. De hinner inte gå långt förrän de stöter på en kortväxt liten figur som inte är högre än Karin, klädd i grå yllekläder och med en grå luva på huvudet. Först blir den lille figuren riktigt skygg och försöker dra sig undan men när den vänt sig om ett par gånger stannar den upp och säger med en liten sträv röst. "Jasså, ni kommer nu" Ungefär som om den gått och väntat på dem i all oändlighet.

Den lille figuren presenterar sig som gårdens vätte och heter Mirog. Jag bor här på gården och ser till att alla sysslorna görs på rätt sätt och jag rättar till det som är felaktigt. Flickorna presenterar sig, Mamma Mu och Kråkan och säger att de fått ett uppdrag av Kung Bore att leta reda på julen. "Jodå, nog hade Mirog hört talas om det där och att Kung Bore faktiskt var här för en liten stund sedan och instruerade honom att visa er runt på gården och berätta om ditten och datten.

Flickornas ögon blev stora som tefat.

Nåja, se inte så förvånade ut. Ni har ett viktigt uppdrag och det är JAG som ska se till att ni får med er den pusselbit ni behöver. Mirog fortsätter att de nu befinner de sig på en stor bondgård i Småland. Året är 1896 och klockan är fyra på morgonen. Om en knapp timme vaknar husbonden, hans fru, gårdens dräng och piga för det är en stor dag i dag.

Vilken dag är det, frågar Anna. Tyst när jag pratar, väster vädden. Det är den nionde december, dvs Anna Dagen, och i dag ska grisen slaktas och lutfisken ska läggas i blöt. Anna Dagen, säger Anna, vad menas med det. "Vet du ingenting jänta, svarar Mirog än snäsigare och fortsätter med att varje dag har sitt egna namn och den nionde december är det Anna som har namnsdag. "Jaha, säger Anna, sånt har vi inte där vi kommer ifrån. I alla fall, fortsätter Mirog, traditionen är som så i ottan, dvs innan solen och tuppen går upp, ska grisen slaktas. Jaha, är det därför vi än i dag säger "svinottan" frågar Karin. Ja, just det svarar Mirog och fortsätter att säga att det blir en bråd och blodig dag. För det är nämligen så att på den här tiden hängdes grisen upp i fötterna. Därefter skars ett långt snitt i grisens hals och han fick helt enkelt en långsam död. Den tappades helt enkelt på blod innan den dog. Usch, vad ruskigt, säger Karin och ruskar på sig. Jo det är så traditionen är, säger Mirog och berättar vidare att av blodet gjordes det palt och blodpudding. Det var ju så att allting måste tas tillvara. Såsom grisfötter i gelé, säger Anna och minns att mamma, morfar och mormor emellanåt äter det kring jul. Ja, till och med grisfötterna, säger Mirog som nu inte kan hålla sig för skratt.

När husfolket klarat av grisslakten är det förstås mycket annat som ska hinnas med. Det ska göras julsinka, korvar, syltor och aladåber. Ja, allt som kan tänka sig förbereds inför det stora jultbordet. Lutfisken som lutats och hängts på tork sedan i somras ska nu tas ner och blötläggas för att bli klar till julen. Karin minns minsann lutfisken från föregående jul. Hon ryser av tanken av denna dallriga genomskinliga fisk med en konstig lukt. Såsen däremot tyckte hon om. Mamma däremot är överförtjust i lutfisk och skulle helt säkert kunna äta det minst fyra gånger kring julen. Huvva, säger Anna vid åtanke.

Mirog visar dem vidare på gården och de kommer in till ett rum som har en stor tunna. Det här är juldrycken, säger han och lyfter på locket. Drycken är svart och luktar mest som öl, tycker Anna. Ja, det är riktigt, det här är bryggt på malt och blir på sätt och vis som en mörk öl. Var och en gård har sitt egna recept, säger Mirog. Jag brukar gå hit emellanåt och se att locket ligger på ordentligt och att jäsningsen sker som den ska.

Du har ett stort ansvar, eller hur? Ja, svarar Mirog men människorna är snälla och ser alltid till att jag har det bra. På julafton ställer de ut ett stort grötfat med en stor klick med smör och det är belöningen och min jul, svarar

Mirog och ler med hela ansiktet.
Nu måste vi ila vidare, säger Mirog, slakten börjar nu vilken sekund som helst.

Men vänta lite här nu, säger Anna plötsligt. Jag trodde det var tomten som var till husbondens hjälp. Anna tänker på den versen som mamma ofta läser för dem vid jul.

*Midvinternattens köld är hård,
stjärnorna gnistra och glimma.
Alla sova i enslig gård
djupt under midnattstimma.
Månen vandrar sin tysta ban,
snön lyser vit på fur och gran,
snön lyser vit på taken.
Endast tomten är vaken.*

Ja! Det är inte vännen utan TOMTEN. Mirog vrider sitt ansikte mot dem och hans ögon har smalnat. Han ser faktiskt riktigt arg ut. "Ja, vad är det med det då?"

Det finns faktiskt både vättar och tomtar och på den här gården är det JAG, vännen Mirog som sköter sysslorna. Nu har vi inte tid att stå här och diskutera för nu börjar julförberedelserna!

TÄVLING: Vem skrev dikten om tomten? Skicka in ditt svar till Bangsiland.com märk mailet med "lucka 9" Idag har du chans att vinna en julgåva från Island.

10. Julbordet

Julförberedelserna. Det var så Mirog hade kallat det och visst var det så. Julförberedelserna var den nästa ledtråden i gåtan och flickorna skriver ner ordet på en lapp och stoppar den i fickan. Där får den ligga tills vi kommer tillbaka till makapären igen.

Hela dagen hade flickorna följt med Mirog som hade visat dem allt ifrån grisslakten, palt och blodpuddingstillverkningen och lutfiskens som skulle blötläggas. De hade sett husmor baka bröd, göra must och stoppat en evinnerlig massa korvar. Det sparas verkligen inte på godsakerna, säger Karin och slickar sig runt munnen av all mat.

Nu förstår ni, säger Mirog att nu är det nämligen så här att natten till julafton dukas julförberedelserna upp. Mitt i natten! utbrister kråkan Jag får vingslag! Varför mitt i natten? Men Mu det förstår du väl som nu börjar tralla på Tipp Tapp

1. Midnatt råder, det är tyst i husen,
Tyst i husen. Alla sova, släckta äro ljusen,
Äro ljusen,

Tipp tapp, tipp tapp, Tippe-tippe-tip, tapp,
Tipp, tipp, tapp.

2. Se då krypa tomtar upp ur vrårna,
Upp ur vrårna, Lyssna, speja, trippa fram på tårna, Fram på tårna. Tipp tapp

3. Snälla folket låtit maten rara, Maten rara
Stå på bordet åt en tomteskara,
Tomteskara. Tipp tapp

4. Hur de mysa, hoppa upp bland faten,
Upp bland faten, Tissla, tassla: "God är julematen, Julematen"! Tipp tapp

5. Gröt och skinka, lilla äppelbiten,
Äppelbiten, Tänk, så rart det smakar Nisse liten, Nisse liten. Tipp tapp

6. Nu till lekar! Glada skrattet klingar,
Skrattet klingar Runt om granen skaran muntert svingar, Muntert svingar.
Tipp tapp

7. Natten lider. Snart de tomtar snälla,
Tomtar snälla, Kvickt och näpet allt i ordning ställa, Ordning Ställa. Tipp tapp . . .

8. Sedan åter in i tysta vråna, Tysta vråna,
Tomteskaran, tassar nätt på tårna,
Nätt på tårna. Tipp tapp

"Men på den här gården finns ju inga tomtar", det sa du själv, eller hur Mirog, säger Anna förvånad. "Nu ska du inte vara och gräva i petitesser. Och ni kommer inom sinom tid få vet varför." Mirog såg lurigt på dem och flickorna hade gärna önskat få veta vad han menade med det. Mirog fortsätter att berätta, "ni förstår det är nämligen så att husbondfolket nämligen trodde så att om de höll sig väl med oss så skulle det råda frid och lycka på gården".

"Innan jul var det förstås knapert och inte fick den goda julmaten röras förrän på själva julafton, eller dopparedan som vi egentligen kallar den på den här tiden. Det har faktiskt att göra med att innan jul fanns som sagt lite mat däremot fanns det bröd. Och det doppades i köttspadet från julskinkan." Karin lyser upp och berättar att så äter de faktiskt än idag. Mamma har alltid dopp i grytan på julbordet och det doppas bröd i buljongen.

Nu har det blivit dags att gå tillbaka till makapären igen och gänget tackar Mirog för lektionerna. De har en lapp med sig tillbaka men de förstår att de egentligen skulle ha två. Vad kan den andra ledtråden vara?

11. Julbocken

Jamen det är väl klart, säger Mamma Mu. Det måste vara „dopparedag“, säger hon och ler. Det låter rimligt säger Anna. De skriver ner ordet dopparedag och tar upp den andra lappen i fickan och nu lägger de båda lapparna vid de andra. Så trycker de på knappen inne i makapären. Det dånar och tjuter en lite stund och sen har makapären stannat igen. Är de hemma nu måntro?

Men det var de förstås inte utan när de kommer ut är det fortfarande mörkt och kallt.

De går en stund längs med vägen och kommer fram till ett stort vackert hus. Det lyser i fönstren och från ljuset skymtas en mängd med människor. De hör skratten och sorlet från pratande människor. Jag känner igen det här huset, säger Anna. Som om jag sett det på bild förut. De går sakta fram emot huset och när det går längs med gången öppnas dörren och ut kommer en herre i flott kostym och runda små glasögon. Välkomna mina barn säger han och sträcket ut armarna i en varm gest. Han presenterar sig som Carl och är husbonden på gården. Nu förstår Anna. De har kommit till den kände målaren Carl Larsson och det här är hans gård Sundborn. Det är den här gården som mamma så många gånger velat besöka men de har inte tagit sig tid att åka dit än. Carl viskar till dem att gå in så länge för han har ett ärende att uträtta, så blinkar han med ena ögat som om de både flickorna skulle veta vad det betydde. Vad tror du han menar med det, frågar Karin medans hon rycker Anna i ena ärmen. Jag vet inte, viskar Anna tillbaka men de lyder Carls råd och går in i huset.

Inne i huset är det varmt och det är fullt med glada människor och barn. Rätt där efter kommer det fram en liten flicka som presenterar sig som Brita och är Carls ena dotter. Det är julafton säger hon med ett stort leende. Vi har just ätit av julbordet och ni är välkomna att få er en bit mat. Det var länge sedan flickorna åt och de kände att magen mer än gärna ville ha en eller ett par matbitar. De följer Brita in i salongen där det gigantiska julbordet står uppdukad och de plockar åt sig av godbitarna. Efter en stund säger Karin att hon inte får ner en bit till. Anna lutar sig tillbaka och klappar sig på magen och säger att hon också är proppmätt.

Då plötsligt hör de hur det bankar på dörren. Alla barnen skriker av förtjusning och rusar emot farstun. Och in kommer en man med en konstig utstyrsel på sig. Huvudet ser ut som en get med horn och bak på ryggen ligger en gulaktig fäll. Det är julbocken som kommer! Anna blir rädd och tar sin syster i handen. Julbock, det har hon aldrig hört talas om. Hon trodde det var tomten som kom till alla barn. Brita berättar att julbocken kommer alltid efter jultmiddagen och delar ut godis till barnen. Det vill säga de barn som varit snälla. Anna nickar. En förtida tradition av jultomten tänker hon.

När alla barnen nästan ätit upp allt godis kommer mannen som presenterat sig för Carl tillbaka och när barnen upptäcker hans ankomst tjuvar de överlyckliga och kastar sig om halsen på honom. De berättar om bocken och att de fick godis och de tyckte det var så tråkigt att inte Carl hade kunnat vara med.

Carl böjer sig sedan ner till Karin och Anna och ber dem följa med till hans ateljé. Ateljé... vaddå undrar Karin som aldrig hört ordet förut. Där jag står och jobbar, dvs. där jag målar. Och det ville förstås flickorna se. De följer med honom in till hans arbetsrum och han visar dem den ena efter den andra tavlan. Nu vill jag måla av dig Karin, säger han och ber Karin sätta på sig en röd klänning. I handen får hon hålla ett ljus. Karin måste stå still jätte länge men till slut säger Carl att skissen är klar. Anna har med stora ögon sett på under tiden han målat och hon drömmer om att en dag ska hon också bli sådan där målare. Det säger hon till Kråkan som kraxar fram „Jag får vingslag“ det heter Konstnär. Konstnär! Och inget annat.

Får jag se nu? Frågar Karin. Carl vänder tavlan emot Karin...

12. Jultomten

Efter ett långt besök hos Carl Larsson i hans trevliga hem tackar flickorna för sig. Carl svarar att det var så trevligt så och ger Karin tavlan han för en liten stund sedan skissat upp. Flickorna, kråkan och Mamma Mu går tillbaka till mackapären samtidigt som de diskuterar vad det skulle vara för lösenord de fått hos Carl. Julbord kan det inte vara för det har vi redan, säger Mamma Mu som blir osäker på vad det kan vara. Krax! JAG vet! Säger Kråkan och sträcker på sig. Det måste vara julbocken! Det är så som seden var förr innan jultomten fanns.

Ja så måste det vara nickar flickorna och skriver ner det på en lapp och lägger det sedan vid de andra inne i mackapären. De trycker på knappen och som alla andra gånger brakar det till ordentligt en stund för att sedan stanna. Jag antar att vi fortfarande inte är hemma säger Anna och sticker ut näsan. Ja, inte blir jag då förvånad över att det är mörkt, kallt och massor med snö...

Vi har helt klart kommit någon annanstans. Här är det ännu kallare än vid de tidigare besöken och kylan kryper snabbt in under kläderna och till och med känns det som att kylan drar sig långt in under huden och in i benen. Anna och Karin huttrar och drar jackan än lägre upp under nästippen. Det är havet som gör att det blir så här råkallt, säger Mamma Mu och pekar mot en blinkande fyr. Vart har vi kommit? De får gå en bra stund innan de kommer fram till ett hus. Jag antar att det är hit vi ska säger Anna och knackar på dörren. Det är en kvinna som öppnar och flickorna presenterar sig artigt för damen som svarar att hon heter Jenny. De blir inbjudna i stugan och kvinnan gör iordning varm choklad och lite smörgåsar. Ni måste vara hungriga nu säger hon och ställer fram både köttbullar, skinka och ost och flickorna och kråkan äter med god aptit. Kvinnan måste ha väntat på dem för hon hade även gjort i ordning en skål med havre till Mamma Mu. Så sätter sig kvinnan i en intillstående gungstol och iakttar dem i tysthet medans de klarar maten. När alla är färdiga reser sig kvinnan och ber dem komma in till salongen. De sätter sig i soffan och kvinnan tar fram ett slags album. Här ska ni få se mina barn och kvinnan öppnar pärmen och visar dem det ena kortet efter det andra. Vilka fantastiska julmotiv säger Anna och de andra instämmer. Jag har minsann sett sådana kort förut, säger Mamma Mu.

Kvinnan berättar att det här jultomtarna på korten och att det är just de här jultomtarna som ligger till grunden för allt vad svensk jultomte heter. Så börjar kvinnan berätta:

„När jag var liten bodde jag på en gård strax utanför en stad som heter Kalmar. Mina föräldrar var bönder och det var långt mellan gårdarna. Dagarna inför julen var brådig och det var så mycket som skulle hinnas klart inför vårt julfirande. Det var när jag var sju år som jag första gången kom i kontakt med Mirog. Nu ser Karin och Anna på varandra med häpnadsfulla ögon. De hade ju också träffat Mirog! Och nu förstår jag, säger både Anna och Karin i kör. Det var därför som Mirog menade på att vi inom sinom tid kommer få veta på det här med vättar

versus tomtar! Kvinnan ler varmt och sa att nog var det så. Ordet tomte var något som hon själv skapade i sin fantasi och hon hade väl inte i sin vildaste fantasi kunnat förutse att hennes egne vän vännen Mirog skulle stå som förebild inför framtidens julfirande, dvs. jultomten. Jenny fortsätter att berätta: „Mirog blev en av mina bästa vänner under min barndom och vi hittade alltid på en massa roliga saker. Mirog hade förstås också ett viktigt uppdrag att se till att gårdens alla sysslor gjordes som de skulle så emellanåt fick jag sitta långa stunder och vänta på att han skulle bli klar. Och det var under dessa väntestunder som jag började teckna dessa figurer. I början var det nog allt så att det var Mirog jag tecknade men ju längre tiden gick desto mer blev han någon slags hybrid. En vaddå för något, undrar Anna. Ja förlåt, det var nämligen så att min mamma hade berättat om Sankt Nikolaus, en biskop som kom till barnen och gav dem välsignelse på julen. Vi hade julbocken som kom till oss och hur det än var så satte jag ihop dessa tre figurer till en och på så vis växte „jultomten“ till liv. Jag har inte tecknat något annat sedan dess. Hon visar upp ett annat kort på en tomte som ser in genom fönstret. Karin häpnar. Jamen det där är faktiskt Mirog!!

Du är jätteduktig på att teckna jultomtar, säger Anna och minns Carl och hans konstverk.

13. Lucia

De stannade länge hos Jenny eller Jenny Nyström som hon egentligen var mest känd för. Det var hon som myntade jultomten, som egentligen inte var någon annan än en vätte vars namn var Mirog. Nog måste det i alla fall vara jultomte som är sista ledtråden, eller vad tror ni? Alla nickar till svars och Anna skriver tydligt på lappen och lägger den bland de andra. Mamma Mu trycker på knappen och när mackapären återigen stannar hör de en massa konstiga ljud. Hör ni? Frågar Anna. Karin, Mamma Mu och Kråkan nickar. Det låter som en massa djur som talar. Djur ska inte tala, de ska stå och tugga och glo! Men Mu, vi talar ju, säger Mamma Mu och Kråkan slår vingen över huvudet. Krax, jag får vingslag! Vi är uppdiktade och finns bara för dem som tror på oss. Alla andra djur kan inte prata, det begriper du väl! Jag får vingslag! Krax! Jag vill åka hem. Karin klappar kråkan på ryggen och säger att han ska nog få komma hem inom sinom tid... Jag kan alltid höra alla djuren prata men jag vet det räknas inte alltid. Karin har sin speciella kraft som gör att hon kan alltid prata med djuren. Hon instämmer dock att det här var något annorlunda och något hon inte heller kände igen. Jag tors inte gå ut, viskar Anna och nog kändes det kusligt utomhus. Det var så mörkt. Nog för att det ofta är mycket mörkt på natten men den här kändes extra mörk på något vis.

De tar varandra i händerna och tar mod till sig och går ut. Det första de ser är en flicka med långt mörkt hår klädd i vit lång klänning med ljus i håret. Karin drar Annan i ärmen och viskar. Titta Anna, det är en lucia. Jodå, nog minns Karin från i fjol då både mamma och Anna hade varit med och sjungit i luciatåget. Anna tog sin syster i handen och viskade tillbaka. Ja, visst är det en lucia, men det är något konstigt med henne. Kom, vi undersöker saken lite närmare. De går sakta emot lucia som inte verkar se dem. Och med sin förskräckelse upptäcker de att hon är blind!

Lucian lägger dock märke till de ljud som barnen skapat med sitt viskande och hon böjer sig fram och viskar till dem. Kom flickor, jag har väntat på er. Trots mörkret och trots att lucian inte verkar kunna se något går hon vant framåt med en jämn takt. Flickorna följer hennes steg och snart är de framme vid ett litet hus. Kom, säger hon och de går alla in. Inne i huset är det uppdukat ett av de största frukostborden Anna och Karin någonsin har sett. Lucian ber dem att smaka av maten och när de tagit för sig ordentligt sätter de sig ner vid ett intelligande bord.

Jag heter Lucia, säger flickan samtidigt som hon lägger fingrarna över läppen för att ge tecken till flickorna att inte avbryta henne. Det finns många legender och berättelser om mig Lucia som går tillbaka till antiken och staden Syrakusa år 283 efter Kristus. Då föddes jag i en adlig och välbärgad familj. Min fader var av romerskt ursprung men dog tidigt och jag uppfostrades av min mor Euthycia.

Jag ville helst av allt förbli jungfru och leva ett helgat liv i Guds tjänst. Min moder Euthycia hade lidit av en svår sjukdom i många år och hon blev övertalad att företa en pilgrimsfärd till Catania där helgonet Agatas grav fanns. Pilgrimsfärden och besöket vid den heliga Agatas grav botade henne. I glädjen över att ha blivit botad gick Euthycia med på Lucias önskan om att skänka sin hemgift till de fattiga.

Enligt tidens sed hade jag blivit bortlovad som fästmö. Den blivande fästmannen kände sig lurad på den hemgift han hade väntat sig. Han insåg nu att jag, Lucia, var kristen. Det här var under den tid då de romerska kejsarna förföljde de kristna. Fästmannen angav mig som kristen för myndigheterna. Jag stack då ut mina ögon eftersom jag trodde att det var mina vackra ögon som fått den svekfulla fästmannen att intressera sig för henne. För sin trohets skull belönade Gud mig genom att genast ge mig tillbaka ögonen.

Men nu har du inga ögon? säger Karin. Jo jag ser, men det ser ut som att jag är blind. Gud ger mig kraft och styrka att se trots att jag ser ut som jag gör. Flickorna nickar.

För att pröva om jag var kristen anmodades jag nu av prefekten i Syrakusa att offra till de romerska gudarna. På det svarade jag: "Ett rent offer till Gud är att besöka änkorna, de föräldralösa och pilgrimerna som behöver hjälp, och det är redan tre år sedan jag gav ett sådant offer till Jesus Kristus genom att dela ut all min egendom." Prefekten beslöt att straffa mig genom att skicka mig till en bordell men jag vägrade blankt. Då tänkte man en eld runt mig, men elden rörde mig inte. Till slut kallade man fram bödeln som stack en dolk i min sida. Det påstås att det var fästmannen som fungerade bödel.

Efter sin min död år 303 blev Lucia snart ett av den katolska kristenhetens största helgon. På den tiden var vi i Norden ännu hedningar. När Norden kristnades på 1000-talet kom Lucia till oss som ett av många katolska helgon.

Och nu går jag här varje år den 13:e för att sprida ljuset i mörkret. Och faktiskt också ge helgad välsignelse till alla blinda.

Lucia fortsätter att berätta om den här dagen som egentligen är en av de mörkaste på hela året. Anna och Karin nickar att jodå, nog tyckte de att det var ovanligt mörkt just i kväll.

„Det finns en annan version om den här natten säger Lucia, seder är långlivade och det hedniska firandet av årets längsta natt satt djupt i folksjälen. Natten mellan den 12 och 13 december upplevde man traditionellt som den längsta och det hör ihop med den tidigare julianska kalendern. Den långa mörka natten var full av all slags troll och annan ondska som till exempel Lucifer. Det sas också att just den här natten kunde djuren prata. Karin och Anna såg på varandra, så det var därför de hörde djuren prata förut. Det var också denna natt som julefastan inleddes och därför gällde det att proppa i sig så mycket man kunde just innan. Man festade och drack. På medeltiden skulle man äta elva frukostar innan lunch.

Den första kända lucian i Sverige uppträdde 1764 på en herrgård i Västergötland och bjöd kaffe på säng. 1893 uppträdde Lucia första gången på Skansen. Från Skansen spred sig den nyintroducerade julseden snart till skolor och föreningar runtom i Sverige. På 1920-talet började Lucia dyka upp på de rikssvenska veckotidningarnas pärmar, något som påskyndade spridningen av seden också hos oss. Sin stora plats i massmedierna erövrade Lucia 1927 när Stockholms Dagblad ordnade den första utomhuskortegen i Stockholm. „

14. Julgranen

Jag tycker Sveriges historia emellertid är riktigt barbarisk, säger Karin på väg tillbaka till mackapären. Hur menar du då? Nja, jag vet inte ibland känns det som att de hedniska sederna var brutala på något vis. Ja, vikingarna var nog inga gullgossar direkt men annars tycker jag nog att vi har en fin historia. Tänk på vännen, Jenny eller hur fint de hade på Sundborn där Carl Larsson bodde. Visste du förresten att en av Carls bästa vänner också är en känd konstnär? Mu, vem är det, undrade Mamma Mu. Jo Carls bästa vän var nämligen Anders Zorn som bodde i Mora som på den här tiden var en dagsresa. De åkte ofta till sin vän och i Anders hus fanns det alltid installerade gästrum och där stannade de ofta en månad i taget. Nähä, hälsa på en månad i taget. Ja, så var det ofta på den tiden. Anders var en matglad festprisse och hade ofta stora bjudningar i salongen. Han var en mycket uppfinningsrik och hade både kylskåp, kall och varmt vatten och telefon. Tänk det var inte många som hade det på början av 1900-talet. Hur vet DU allt det här egentligen? Undrar Karin. Därför att Zorns gård är ett museum

idag och jag har varit där med mamma och pappa. Du var faktiskt också med men du var nog för liten då för att komma ihåg.

Nu var de framme igen vid mackapären och Karin skriver Lucia på en lapp och lägger den bland de andra. Så vart ska vi hamna nu mån tro? De trycker på knappen och som alla andra gånger rasslar det till för att sedan stanna och bli tyst.

Det har blivit dag. Ryck mig i fjädern! Vilket stort fint hus, där kan jag tänka mig att bo! Säger kråkan och flyger iväg mot den stora fina gården. De går längs med allén och strax intill gården möter de en flicka. Hej vi heter Anna och Karin, säger flickorna och hälsar på flickan. Jag heter Ulrika Sofia säger flickan och säger att hon är dottern på gården. Kom ska jag visa er något. Flickorna följer efter Ulrika Sofia som tar dem in till stora salongen. Hon pekar på en gran som står långt inne i den stora salongen. Min far Axel tog den här med sig från en av sina resor till Tyskland, säger hon och fortsätter att det kallas för julgran. Flickorna kan inte låta bli att fnissa för nog vet de väl vad en julgran är. Så kom de på att de glömt ta reda på vart de egentligen är och framför allt under vilket årtal de nu har förts.

Ulrika Sofia berättar att de kommit till godset på Stora Sundby och här har familjen Wrede-Sparre bott sedan 1300 talet. Nu är det 1741 och far har just anlant från Tyskland och han hade den här med sig. Det kallas för julgran och min far berättade att vi ska smycka den med ljus och glittrande saker. Inte för att jag begriper vad det ska vara bra för att släpa in ett träd inomhus, men min far hittar på så mycket konstiga saker av och till att ingen människa begriper vad han sysslar med. Själv vill jag helst sitta för mig själv och måla. Om jag vore som du skulle jag måla av granen när den är färdigdekorerad, säger Anna, jag är helt säker på att den kommer bli välkänd i en framtid.

De tackar Ulrika Sofia och beger sig tillbaka till mackapären. De trycker på knappen och nu hörs den välbekanta rösten igen:

„Först 100 år efter att Axel Sparre tagit en julgran till Sverige hörde man talas om julgran inomhus i Västergötland i Agnestorps socken. I Hällestad i Östergötland förekom den första julgranen inne år 1844 i socknens prästgård. Efter julottan var församlingsborna mycket nyfikna på att få se granen, varför många begav sig till prästgården där julgranen fanns att beskåda.

Trots att julgranen anses vara bland det mest svenska som finns att peka på i våra hem, är den som tradition trots allt en tämligen ny företeelse, importerad från Tyskland och Schweich. Under 1500- och 1600-talet spred tyskarna sin sed först till Frankrike, och snart förekom julgranen inomhus vid jul i begränsad omfattning också i Belgien och Holland. Det var först någon gång på 1800-talet, när spridningen hade nått den vanliga bondfamiljen, som julgranen i full storlek tog plats i hemmen.

Många illustrationer visar att julträdet i Sverige var en föregångare till julgranen. I flera hem kastade man ut julträdet när man började med julgran, men man kan också ha haft både julträd och julgran jämsides. ”Julapeln”, ”turren” eller ”äppplastaken”, var också föregångare och andra varianter. I sin enklaste form bestod dessa av en avskalad grantopp, eller en vildapel, på vars grenar man fäste äpplen. Vanligen borrhade man in ett bestämt antal äpplen på pinnar. Till skillnad från julträdet saknade julapeln ljus, men stammen och foten kunde vara klädd med papper. I våra moderna hem förekommer dock ”äppplastaken” såsom nästan original företeelse; en ljusstake runt vilken äpplen sitter fastsatta på utstickande pinnar.

Tidigare hade man rest ”Julstänger”, vilket var två korslagda träd som hade kvistats av så att bara toppruskorna fanns kvar. Dessa ställdes upp utanför huset för att hålla ondska och sjukdomar borta, men på landet placerade man denna installation mitt i gödselhögen bakom ladugården. På den tiden var tron stor på övernaturliga ting, såsom väsen, tomtar och troll. Barrväxter ansågs ha speciellt stor inverkan på övernaturliga väsen. På så vis trodde man sig därför kunna skydda gårdens intet ont anande grisar och kor, som annars kunde hamna i klorna på onda makter.

Julgranen har pryts på litet olika sätt genom tiderna. Hänget i granen skiftade, beroende på om julgranen stod i ett borgligt hem eller i ett hem där alla som kunde, var tvungna till arbete för att brödfödan skulle kunna stå på bordet. Undantaget de levande ljusen, som för all del inte var givna, kunde det handla om flätade korghjärtan, kakor, polkagrisar, nötter, äpplen, marsipanfigurer, halmänglar eller smällkarameller. I de fattigaste stathemmen fick man dock nöja sig att klä sin julgran med små vaddtussar som skulle föreställa snö.

Många som är födda på 1950-talet eller tidigare, har upplevt att man placerade tre svenska flaggor som topp i stället för spira eller stjärna, en förekomst som hör folkhemmet till.

När julgranen var färdigklädd så lades alla julklappar intill julgransfoten eller under julbocken som var gjord av halm. Kanske placerade man ut några större prydnadstomar på samma gång. Tomatarna var till för att vakta barnens paket under julgranen. Vanligtvis förespråkar traditionen att julgranen skall tändas vid midnatt före julaftonen. På samma gång hänger man upp julstrumpan vid öppna spisen eller sänggaveln.

Någon gång mellan första och andra världskriget, vändes ett nytt blad i den svenska julgranshistorien. För första gången tog större exemplar av julgranar plats på offentliga platser såsom på viktiga gator och torg. På 1950-talet utvidgades denna företeelse till att också omfatta Utegran i privata trädgårdar. Detta var självklart ingen tillfällighet utan låg helt i linje med folkhemmets utveckling och omfattning, en tid då vanligt folk hade råd att skaffa sig eget hus med täppa!

Julgranen och klapparna har länge stått i centrum för den svenska julen och det är lätt för oss som lever idag att tro att så har varit sedan urminnes tid. Fortfarande dansar man och leker runt julgranen, trots att just lekarna och dansen kanske har avtagit till förmån för TV och annat som förändrar traditionens ansikte. Första gången ett adventsljus gick att se i ett träd inomhus i Sverige, var dock i En, och fortfarande är det Enebusken som företräder julen i vissa svenska hem. Och är det inte så, så kan det lika väl vara Tallris eller en Tall.... men för de allra flesta är det numera ändå en gran det handlar om.“

Så tystnar rösten och mackapären börjar röra på sig.

15. Julstöket

„Julgran“ läser Anna från den lapp hon nyss lagt i burken med de andra lapparna. Mackapären har återigen stannat och de skjuter upp dörren lite försiktigt. „När man talar om trollen... säger Anna men blir avbryter av Kråkan... „så står de i dörren! Jag får vingslag. Är det inte så att vi har kommit till den där andre konstnären, som ni pratade om för en liten stund sen? Vad hette han nu igen? „och det vet jag! Säger Anna och tar tag i Karins hand och springer fram till husets sidoport. Vi har kommit till Anders Zorn och den här dörren är pigöngången. De knackar försiktigt och en av hushållerskorna öppnar dörren och släpper in gänget. Kom in och stäng dörren fort, det får inte bli något drag nu när vi håller på och julstöker. Jul, vaddå, undrar Karin? Hushållerskan svarar inte utan går med raska steg in i nästliggande rum som visar sig vara husets kök.

Vi håller på och julstöker. Dagarna efter Lucia är alltid bråda och här ska vi hinna med att stöka fram allt inför julen. Flickorna ser sig omkring och häpnar över den ruljans som verkar finnas i köket för tillfället. Två av pigorna håller på att stöpa ljus och överallt står stora bunkar med handukar över sig. Jag antar att ni håller på och bakar? Men stök förstår jag inte riktigt vad du menar. Visserligen är det ordentligt stökigt här... mer hinner inte Anna säga förrän husmodern avbryter henne och berättar. Vi kallar det för julstök och dessa dagar fram till jul är bråda. Den nionde december la vi lutfisken i blöt och vi bryggde öl. Grisen är slaktad och nu ska vi hinna med att göra korvar, syltor, köttbullar och alla tänkbara maträtter inför julen. Vi håller nu på att stöpa ljus och vi bakar olika sorters bröd. Husmodern vinkar till flickorna att komma närmare bunkarna. I år har vi gjort något helt nytt med en krydda som husbonden fått tag i. Hon lyfter försiktigt på en av bunkarna och flickorna ser en klargul deg och som ger en doft de känner igen. Saffran! Utropar Karin som minns att mamma alltid bakar denna typ av bröd inför julen. Husmodern berättar att herrn i huset har en telefon där han kan specialbeställa varor ifrån Stockholm. Och det kan behövas för vi inväntar långväga gäster som ska stanna här över jul och nyår. Kan det kanske vara Carl som kommer på besök undrar Anna nyfiket. Ja, hur kunde du veta det? Undrar husmodern. Tja, en ren tillfällighet kanske säger Anna och blinkar med ena ögat.

Vad ska ni baka mera då? Husmodern berättar att det blir minst sju sorters kakor och så förstås julkonfekten är viktig. Det ska bakas olika typer av bröd där av en är vörtbrödet som är en mycket viktig ingrediens på julbordet.

Recept på saffransbröd:

16. Julkort

Vet ni vad. Nu har jag hemlängtan och vill åka hem! Ska inte den här mackapären ta oss hem snart! Karin har nu gråten i halsen och tycker inte alls det är skoj att vara ute på äventyr längre. Mamma Mu försöker trösta men det går inget vidare. Jag tror vi kommer att komma hem så snart vi har slutfört vårt uppdrag, säger Anna förnuftigt och då sätter sig Karin ner. Jag går ingenstans förrän vi kommer hem. Nu ska du inte vara tvär, vi är säkert snart hemma. Karin nöjer sig med svaret och sticket ut huvudet. Sen ropar hon förvånande, nämen vi är tillbaka hos Jenny! Vad kan nu detta betyda.

Jenny tar emot dem med stora omfamningar och hon säger att hon är glad att se flickorna igen. Hon berättar att Kung Bore nyss varit här och han hälsar att snart får ni komma hem igen. Anna nickar till Karin och säger att där ser du, snart är vi hemma igen. Sen vänder hon sig till Jenny och frågar varför de har kommit tillbaka till henne. Jenny ler och vinkar in dem i salongen.

Jo, förstår ni, sist ni var här pratade vi om tomten och att det var mer eller mindre jag som uppfann tomten. Nja, uppfann och uppfann, rättar Jenny sig och säger att nu var det så att det var vännen Mirog som slumpade sig så att han fick bli en jultomte. Men det jag inte berättade var en av konsekvenserna som just mitt målände fick.

Det var nämligen så att i slutet på 1800 talet började man skicka julkort till varandra. Det är en gammal sed som egentligen kommer ifrån England. Jag hade just fått ett vackert julkort ifrån en god vän som bor i England och jag blev så glad att jag skulle vilja sprida den här glädjen till andra. Jag tog helt enkelt kontakt med Albert Bonnier och berättade min idé. På den här tiden hade män svårt att lyssna på oss kvinnor och han tyckte inte alls det var någon bra idé. Inte förrän flera år senare fick jag napp hos Axel Eliassons konstförlag och hädanefter skickas det miljontals julkort landet och världen runt. Posten var ganska snabb att haka på trenden och halverade portot för julhälsningarna och det blev oerhört populärt att skicka julkort.

Brukar ni skicka julkort barn? Jodå, både Karin och Anna nickar att visst brukar de skicka julkort. Ibland gör vi dem själva och ibland är det kort på oss flickor.

Jenny går bort mot en gammal byrå och tar fram det julkort hon fått för första gången. Se här flickor, visst är det vackert. Jenny håller upp ett handmålat kort som var rikt dekorerat, och hade relieftryck, topp, sidenband och rosetter. Båda flickorna drog efter andan och tyckte det var så vackert. Jo, de första korten var handmålade och det var inte förrän åtta år senare som de trycka korten kom. Då gjordes 11 miljoner kort så ni kan tro att det var bråda tider för posten.

17. Julottan

Än en gång sa de adjö till Jenny och de gick tillbaka till mackapären. Nu vill jag åka hem! Sa Karin som började bli trött på att flänga omkring på det här viset. Mamma Mu försöker trösta att de kommer nog hem så småningom men hon har en svag aning om att det inte blir riktigt än.

När mackapären återigen stannar utropar Karin. Vi är hemma! Eller? Hon känner i alla fall igen sin egen kyrka dit mamma brukar gå med dem på söndagsskolan varje söndag. Flickorna springer in och ser då Gudni, prästen som brukar berätta historierna för dem. Kom mina små barn, säger han och visar dem till stolarna längst fram i kyrkan. Nu ska jag berätta för er om julottan:

„Redan på 500-talet firades julotta i Sverige. Man begav sig till kyrkan redan vid fyratiden på morgonen för att hinna fram i tid. Men man fick inte vara för tidig då enligt gammal tro de bortgångna då firades "de döda julmässan" i kyrkan strax innan den vanliga mässan började. Hade man då otur och komma dit så kunde man bli släpad ner i graven, och hemska historier om detta brukade berättas i hemmen under julen.

Släde var ett vanligt transportmedel till julottan i äldre tider, långa bross lyste upp färden, dessa slängdes sen i en hög på kyrkbacken där besökarna sen kunde värma sig innan de gick in i kyrkan. Julottan kunde vara i ända upp till fyra timmar.

Det var på den tiden även sed att det skulle stå ett tänt ljus i alla stugans fönster när resenärerna till julottan passerade, någon på gården fick sen stanna hemma för att passa alla ljusen så det inte tog eld i huset.

Efter julottan kom dagens höjdpunkt, kapplöpningen hem. För enligt gammal tro skulle den som kom först hem till byn få sin skörd först bärgad nästa år.

Till skillnad mot i dag ansågs det ytterst opassande att gå bort på besök på juldagen. Man skulle istället tillbringa tiden i hemmet och under stillhet. Kanske läsa en bok, sjunga psalmer eller läsa högt ur bibeln. De stora kalasens tid kom dagen därpå under annandagen. I dag är julottan inte så vanligt förekommande som förr i tiden, de har i stället ersatts av midnattsmässor på julaftons kväll. „

Ja, säger flickorna, vi har aldrig gått i en julotta någon gång, däremot klockan sex på julaftonskvällen går vi i kyrkan. De tackar Gudni för berättelsen och så går de ut till mackapären igen.

18. Kalle Anka och hans vänner

Jag tycker det är riktigt mysigt det här med kyrkan, säger Anna till sin syster som nickar tillbaka. Vännerna trycker på knappen och det rasslar som vanligt till för att sedan stanna igen. Kråkan sticker ut näbben och drar in den lika snabbt. „Jag får vingslag“ vi är inne i en tecknad film! Vännerna tittar nu ut tillsammans och nog för att kråkan är snabb att dra förutfattade meningar så verkar det som att han har rätt, nästan i alla fall. Det verkar vara någon slags studio... mer hinner de inte säga förrän en vit anka i blå sjömanskostym hoppar fram och hälsar dem välkomna. „Jag heter Kalle, säger ankan och flickorna fnissar till. Det är ju Kalle Anka, säger Karin.

Kalle ber flickorna sätta sig ner och in kommer Mickey mouse med en jättstor tv. Nu ska ni få se på film! Säger han och så rullar filmen igång med att en röst börjar berätta:

„Kalle Anka och hans vänner önskar God Jul är ett amerikanskt TV-program som sänds i Sveriges Television varje julafton sedan 1960. Ursprungsprogrammet premiärsändes i amerikansk TV den 19 december 1958 som ett avsnitt i TV-serien The Wonderful World of Disney med titeln From All of Us to All of You. Programmet består av ett urval av Disneys tecknade kortfilmer och långfilmsscener.

Programmet presenteras av den fiktiva figuren Benjamin Syrsa och för den svenska speakerrösten - som delvis förnyas varje år - svarar sedan starten 1960 Bengt Feldreich. Avslutningsscenen där Benjamin (Feldreich) sjunger Ser du stjärnan i det blå i ljuset av ett stearinljus har blivit en svensk TV-klassiker.

SVT har i flera år velat stryka programmet ur tablån på julafton därför att kontraktet med Walt Disney Company ansetts vara mycket dyrt. I samband med att Arne Weise slutade vara julvärd på julafton tänkte SVT samtidigt sluta sända programmet. När detta uppmärksammades i tidningarna blev det näst intill folkstorm vilket till slut fick SVT att ändra sig och tvingades förhandla sig fram ett nytt kontrakt med Walt Disney Company. Hur dyrt kontraktet med Walt Disney Company är har SVT alltid hållit hemligt.

Det amerikanska originalprogrammet

Det amerikanska originalprogrammet består av följande inslag:

I jultomtens verkstad

en scen ur Askungen

en scen ur Lady och Lufsen

en scen ur Snövit och de sju dvärgarna

en scen ur Peter Pan

en scen ur Pinocchio

en scen ur Bambi

kortfilmen Kalle Anka som jultomte (även kallad Nötkriget), originaltitel Toy Tinkers

Fram till 1966 var den enda skillnaden mellan originalprogrammet och det svenska julprogrammet att det senare hade en svensk speakerröst. 1966 byttes dock några av filmerna ut mot andra klipp, och fram till 1982 varierades innehållet från år till år. Detta har fått som följd att av de avsnitt som många av dagens svenska tittare ser som självklara ingredienser i sitt julfirande, är det endast fyra, som ursprungligen fanns med i programmet, förutom introduktion och mellanspelen med Musse Pigg, nämligen I jultomtens verkstad, scenen ur Askungen, scenen ur Snövit och de sju dvärgarna, samt Ser du stjärnan i det blå? med sång av Benjamin Syrsa.

Dagens svenska program

Sedan 1983 har majoriteten av innehållet varit det samma:

I jultomtens verkstad - med sedan starten 1959.

Kalle Anka i djungeln - sedan 1971.

en scen ur Askungen - sedan starten, undantaget 1971-1975 och 1978.

Musse Pigg på camping - åren 1967-70, samt sedan 1982.

en scen ur Lady och Lufsen - sedan starten, dock under vissa år utan "Bella notte"-scenen.

en scen ur Djungelboken - åren 1968-70, samt sedan 1977.

en scen ur Snövit och de sju dvärgarna - sedan starten.

Tjuren Ferdinand - sedan 1971, undantaget 1982; se nedan.

en scen ur Robin Hood - sedan 1974.

Plutos julgran - åren 1967-1970, samt sedan 1983.

Utöver dessa episoder visas numera, i slutet, varje år ytterligare en eller ett par filmklipp - vanligen från nysläppta eller kommande animerade disneylångfilmer.

I jultomtens verkstad sändes först i en svartvit version, men sedan 1978 är den i färg. 1982 byttes Tjuren Ferdinand ut mot Den fula ankungen men protesterna över det blev så massiva att SVT tvingades att sända inslaget direkt efter den ordinarie sändningen.

Samtliga inslag är nedkortade enbart av tidsskäl och inte för "olämpligt innehåll". Ett exempel är bland annat Musse Pigg på camping med scener där Långben förvandlar sin majscolv till popcorn genom att råka sticka in sin gaffel i ett vägguttag, och när husvagnen är nära att bli påkört av ett tåg, samt frontalkrocka med en lastbil.

Antal tittare

Programmet håller sig stadigt på Topp 5 bland TV-programmen när årsstatistiken över antalet tittare ska summeras. Främsta konkurrenterna är Melodifestivalen och diverse stora sportsändningar.

Statistik kommer från Mediamätning i Skandinavien.

2008: 3 215 000 - Årets tredje mest sedda program

2007: 3 490 000 - Årets näst mest sedda program

2006: 3 610 000 - Årets näst mest sedda program

2005: 3 515 000 - Årets näst mest sedda program

2004: 3 685 000 - Årets tredje mest sedda program

2003: 3 410 000 - Årets fjärde mest sedda program

2002: 3 655 000 - Årets näst mest sedda program

2001: 3 825 000 - Årets näst mest sedda program

2000: 3 565 000 - Årets fjärde mest sedda program

1999: 4 165 000 - Årets mest sedda program

1998: 3 600 000 - Årets mest sedda program

1997: 4 320 000

1996: 4 125 000

1995: 3 690 000

1994: 3 225 000

Rekordåret 1999, då siffran låg på 4 165 000, motsvarar nästan halva Sveriges befolkning. 2 år tidigare sågs programmet av hela 4 320 000 personer men 1999 innehar ändå rekordet eftersom fler av tittarna var myndiga.

Övrigt I julsången "jul", som bland annat spelats in av rockgruppen Snowstorm och dansbandet Thorleifs, nämns programmet i andra versens text.

I låten Kalle & hans vänner av Lars Vegas Trio hörs i sticket Marche Militaire av Franz Schubert, som I jultomtens verkstad hörs när tomtens leksaker tågar in i säcken.

Så slutar filmen och Kalle och Mickey sätter sig ner vid barnen och frågar vad de tycker. Jo, nog är Kalles Jul bra. Nästan lika bra som Astrid Lindgrens...

19. Julklappen

Vart har vi kommit nu?!? Här kommer ett gäng ungdomar, vi frågar dem... vännerna gick fram till det gäng som stod och fnissade och tisslade runt en stor säck. När ungdomarna får höra flickornas berättelse börjar de berätta vad de håller på med:

På vår tid ger vi bort skämtsamt menade små paket till varandra. Vi smyger oss fram till de hus där våra vänner bor och vi "klappar" på dörren för att, när någon öppnar, kasta in ett vedträ eller en halmfigur med en lustig, elak eller ironisk rubrik eller vers fastsatt på gåvan. Sedan springer vi iväg och skulle vi då bli fasttagna blir vi indraga och får mat och dryck. Och det här tycker vi förstås är jätteskoj.

Seden att ge bort julklappar kommer från en lantlig tradition som innebar helt enkelt att byns ungdomar smög omkring på julaftonen och knackade på i stugorna. När någon öppnade kastade man in en skämtgåva, som kunde bestå av ett vedträ eller en halmfigur. På gåvan hade man ofta fäst en lapp med en vers som förklarade varför mottagaren förärats den fina presenten. Dessa verser är föregångare till våra dagars julklappsrim. Det var viktigt

att inte bli tagen på bar gärning under julklappsutdelandet, eftersom verserna kunde vara ganska så elaka och grovkorniga. På en del platser delades julklapparna ut av en julbock, men han och hans uppgifter har sedan slutet av 1800-talet övertagits av Jultomten.

Att givmildheten alltid varit som störst i juletid har sin naturliga förklaring. Under en kort tid fick man vila från vardagslivet och dessutom hade man för en gång skull ett överflöd av både mat och dryck. Man visade särskild omsorg om traktens fattiga och att låta bli att bjuda en besökande på något under juletiden kunde bringa otur. Då riskerade man nämligen att gästen gick ut med julen.

Nu fortsätter en av pojkarna och berättar att han hade hört att julklappar har också sitt ursprung i ”Niklaspresenten”. Och att det är Sankt Nikolaus som på trehundralet delade ut gåvor till de barn som var fattiga. Detta utvecklades snart till att man gav barnen en present på Sankt Nikolaus dag den sju december. Man hedrade helgonet Sankt Nikolaus.

Under antiken fanns även en tradition att ge bort nyårsgåvor vid nyår och alla dessa två eller snarare tre traditioner har i vår tid blivit sammanslaget till en enda tradition, men en tomte som delar ut julklappar.

Under medeltiden var det vanligt att barnen fick en present på Sankt Nikolaus dag den 6 december. Efter reformationen ändrade man tidpunkten att ge gåvor till själva julen. Det var säkert den allmänna givmildheten till jul som bidrog till att klappen blev julsed. Sedan gammalt hade man vid jultid visat sin välvilja och givmildhet genom att bl a ge tjänstefolk och fattiga något extra. Så småningom sattes detta i system. I tjänstefolkets berättigande lön kom att ingå klädesplagg och julkort. Man fick inte heller avvisa tiggare under jultiden.

Jag tycker det låter som en fin tradition det här med att springa runt och knacka på dörren. Så gör vi inte riktigt längre, i alla fall inte alla mina tidigare jular. För hos oss är en julklapp en gåva som utdelas vid julen. Vi lägger julklappen under granen och pappa delar ut dem till oss på julaftons kväll. Och eftersom vi bor på Island så har vi också de isländska jultomtarna som kommer till oss varje natt från och med den 11:e december. Vi ställer en sko i fönstret och om vi varit snälla får vi en present men om vi inte varit snälla får vi en potatis.

20. Adventsfirandet

När mackapären den här gången stannar hör flickorna den säga:

”Adventstid kom till mitt ensamma hus, jag sätter i staken ett sparat ljus. Något ska ske bortom frostig advent: jag väntar en gåva som herren sänt.“

De var tillbaka hos Gudni i deras egen kyrka. Han ber dem återigen sätta sig ner och börjar så berätta för dem:

Advent är kyrkoårets första dag (infaller på en söndag.) Och det här är en av de traditioner som många människor än i dag håller fast vid. Kyrkorna runt om är ofta fulla och människorna njuter av att nu börjar julen så smått att komma och de tycker det är en fröjd att få sjunga de kända adventspsalmerna. Evangelietexten handlar om Jesus festliga intåg i Jerusalem. Folket ropade Hosanna och viftade med palmkvistar (jfr Palmsöndagen i Stilla veckan). Advent kommer av „adventus“ som betyder „ankomst“ och det är fyra adventssöndagar före julafton. I fornkyrkan var advent julens förberedelseperiod och man hade höstens fasteperiod. Under fastan fick man inte äta kött och därför blev det mycket fisk t ex lutfisk.

Från början satte man adventsljusen i en adventsgran i kyrkan (fr. 1870-talet). Man tände 7 ljus varje söndag och hade till sist 28 ljus (jfr julgranen). Senare blev det vanligt i hemmen med adventsljusstakar. De har fyra ljus, ett för varje söndag.

Adventsstjärnan är samma som Betlehemsstjärnan. Den visade vägen för de tre vise männen till stallet i grottan där Jesusbarnet fötts. År 7-6 f. Kr stod planeterna Jupiter och Saturnus så nära varandra att de såg ut som en stor stjärna. Den syntes väl i östra medelhavsområdet. Seden att hänga upp en stjärna i fönstret har vi fått från herrnhutarna i Tyskland (fr. 1910). De första stjärnorna var av papper, men nu finns de i alla möjliga material och former. Adventsstjärnan skall hänga uppe från adventsafton eller 1 advent t.o.m. Trettondedagen (det tog lite tid för de vise männen att komma fram). Och det ska egentligen bara finnas en stjärna i varje hushåll.

Gudni fortsätter att berätta att det var Oscar Andersson (1909-1996) tillverkade den första elektriska ljusstaken i världen, 1934. Det är ifrån detta original som "Adventsljusstakarna" kommit till, de som nu finns över stora delar av världen. Bara i Sverige såldes ca en miljon ljusstakar om året och finns i över 90 % av alla hushåll i landet. Oscar hade naturligtvis ingen aning om denna framtida utveckling, när han hemma vid köksbordet, i sin lägenhet, på Karl Gustavsgatan, i Landala, i Göteborg, skapade denna första ljusstake.

Oscar var vid denna tidpunkt 25 år, hade teknisk utbildning och var fylld av experimentlusta. Han arbetade då som lagerbiträde på Philips i Göteborg. Den första julgransbelysningen, som Philips lanserade i början på 30-talet var avsedd för 127 volt och passade i städerna, men en del hamnade på landsbygden, som hade 220 volt, detta resulterade i att lampor och socklar gick sönder.

Dessa trasiga belysningar hamnade på Philips lager i Göteborg och Oscar blev ombedd att kassera samtliga. Oscar frågade då om han kunde behålla dessa trasiga belysningar, vilket lagerchefen tillät. Så började experimenterandet. Av dem hela lamporna och socklarna blev det bland annat ljusslingor i takkronan och på julbordet. Dock kom den stora innovationen, när Oscar kom på idén att av en ljusstake i trä, avsedd för stearinljus, omvandla den till en elektrisk ljusstake. Ljusstaken inhandlade han på "Grand Bazar" för två kronor. Han borrade upp hålen för ljusen så att lampsocklarna passade.

Med ett stämjärn mejslade han en skåra under ljusstaken där han dolde sladdarna, som han sedan täckte med en pappskiva. Principen är således densamma som man använder än idag. Dock återstod ett problem, lamporna från julgransbelysningen var på 14 volt, dessa skulle nu placeras i sju lamphållare vilket tillsammans blir 98 volt och var därmed inte möjligt att ansluta till 127 volt.

Oscar löste problemet genom att placera en 75 watts glödlampa, som fungerade som motstånd, vid stickkontakten. Eftersom glödlampan nu bara fungerade som motstånd, glödde den bara och kunde elegant döljas bakom gardinen. Julen 1934 lyste således världens första elektriska ljusstake i fönstret i Oscars föräldrahem. Den väckte allmän beundran av alla förbipasserande och bland familjens vänner. Oscars far var mäkta imponerad över sin sons uppfinningsrikedom och hans kunskaper om det elektriska.

Styrkt av allas stora beundran visade Oscar sin "uppfinning" för den dåvarande försäljningschefen på Philips i Göteborg, Werner Simonsson. Han tyckte idén var "lysande" och bad Oscar att göra ytterligare ett exemplar, som han skulle visa för cheferna i Stockholm. På huvudkontoret i Stockholm skrattade man närmast åt idén och ansåg att svenskarna inte ville byta ut sina levande ljus till elektriska.

Efter övertalning gick man med på att låta tillverka 2000 elektriska ljusstakar. Oscar och Werner Simonsson begav sig med tåg till Värnamo för att träffa fabrikanten Sjölander, som tillverkade ljusstakar i trä. Oscar hade med sig sin prototyp och efter lunchen ritade man ett förslag till staken på baksidan av krognotan, resultatet syns nedan.

Flickorna tackar Gudni för den fina stunden och beger sig återigen emot mackapären. Anna skriver „advent“ på lappen och lägger den i burken som nu börjar bli aningen full.

21. Vintersolståndet – Tomasdagen

När de kommer ut från kyrkan är det mörkt ute. Vad konstigt säger Karin, enligt kyrkklockan är det bara mitt på dagen. Hur kan det då redan vara mörkt. De går in i mackapären och trycker på knappen. En röst svarar dem: „Vintersolståndet kallas den tidpunkt då solen antar sin minsta deklination, det vill säga står som lägst på himlen på norra halvklotet. Då är dagen där som kortast under året. Vintersolståndet brukar inträffa runt den 21

december. Vintersolståndet förskjuts knappt 6 timmar framåt varje normalår och drygt 18 timmar bakåt varje skottår som infaller vart fjärde år.

Vid vintersolståndet lutar jordaxeln norra del maximalt bort från solen, vilket medför att det norra halvklotet alltså får sin kortaste dag och längsta natt. Norr om norra polcirkeln går solen inte ens upp.

Omkring två veckor efter vintersolståndet befinner sig jorden som närmast solen, vid perihelium. “(*Perihelium* (eng. *perihelion*) är den punkt i en himlakroppens bana där den befinner sig närmast solen (*helios*). Motsatsen heter *aphelium*)

Jaha, så det är därför det är så mörkt. Mer hinner de inte säga för nu har mackapären dragit i gång och det bullrar rejält. Som vanligt stannar den efter ett tag.

De tittar ut och då möter den välkänd figur: Vätten Mirog!

De omfamnar Mirog som tycker det är riktigt skoj att få se det lilla gänget igen. Så säger han, kom mina vänner ska jag berätta för er om vad det är för dag idag. De följer efter Mirog in i bostadshuset där husbon, frun och pigorna höll på att smaka av en dryck. Mirog berättar: „Det var nämligen så att idag är den 21 december som också kallas för Tomasdagen och på den här dagen ska julölet vara färdigt till avsmakning. Nu ska både människor och redskap få julfrid. På vissa håll kallas Tomas för ”lilla jul” för man fick då en första försmak av julen. Julmaten skulle vara färdig och man besökte marknader och i vissa källor står det att måltiden på Tomasdagen bestod av svinfötter. Julhalmen togs in och julprydnader sattes upp. Natten mellan den 21 och 22 är årets mörkaste. Ett solvarv har gått och ljuset kommer åter. Den skrockfulle spinner inte på spinnrock, vevar en slipsten eller låter kvarnhjulet gå denna dag. Allt som har med hjul eller som går runt är farligt denna dag. Till Tomasmäss satte man också ut julkärvar till småfågelnarna.“

22. Julkalendern

De skrev ner både vintersolstånd och Tomasdagen på var sin lapp och tryckte på knappen. Mackapären gick igång och stannade som vanligt efter en stund. Nu hade de hamnat mitt ute i skogen. Titta, säger Anna, där är figurer som jag känner igen från tv. Ja, sannerligen hade de inte kommit in i filmen Trolltider. De går fram till det ena småtrollet som heter Daisy som svarar, jasså, ni kommer nu, precis som om hon gått och väntat länge på deras ankomst. Kom här barn så ska jag berätta.

„Den första adventskalendern introducerades i 1932 i Sverige av Sveriges Flickors Scoutförbund efter tyska förebilder. Det var första gång Sverige såg till en adventskalender. Men själva idén är, som så mycket annat, tyskt.“

En mamma ville göra tiden fram mot jul lite lättare för sin son, vid att göra en bit färgglad kartong med 24 kakor på, sedan fick sonen äta en liten kaka varje dag mot jul.

Denna son hette Gerhard. När Gerhard Lang sedan som vuxen blev medägare i ett tryckeri mindes han sin barndoms kalender, och inspirerat av detta gjorde han en papperskalender som skulle förkorta längtan för alla barn mot jul. Kalendern var 2 ark, det ena var ett ark med julmotiv och det klippte ut och limmade fast på motsvarande plats på det andra arket. Detta var tidlig 1900-tal.

Det blev en stor succé i Tyskland, så stor att Lang skapade luckorna som vi numera är så van till på 1920-talet, först med bild och senare även små figurer och föremål i trä på baksidan.

Tyvärr gick hans företag konkurs i depressionen på 1930-talet. Traditionen fortsatte dock med andra tryckerier, ända fram tills andra världskriget då materialen behövdes på annat håll.

Och från andra världskriget och fram till i dag utvecklades adventskalenders tills det vi känner i dag, chokladkalender, kalender med bild, tv-kalender med tillhörande papperskalender, kalender med alla möjliga små grejer i, nejliksappelsiner och så vidare.

Traditionen att göra hemmagjorda kalender, så som Gerhards mamma gjorde för honom, är fortfarande populärt.

En kalender som blev särskilt populär i Norge och som bygger på julkalendern „Jul i Skomakergata“ var att stoppa 24 kryddnejlikor i en apelsin och för varje dag som gick plockas en efter en ut ur apelsinen och läggs i en skål.

Första svenska julkalender kom 1960 och hette Titteliture. Serien spelades in i en studio där man byggt upp ett adventshus, och bakom varje lucka fanns en gäst eller en gåta. Rollen som Titteliture gjordes av Victoria Kahn. Kalendern började sändas redan den första advent, den 27 november. Den sändes dock inte på onsdagar eftersom dessa var tv-fria.

Julkalendern i Sveriges Television, TV-kalendern, är en årligen återkommande TV-serie i Sveriges Television. Den sänds varje dag från 1 december fram till julafton den 24 december. 1977 års julkalender Fem myror är fler än fyra elefanter sändes dock till den 28 december, eftersom den hade 28 luckor; en för varje bokstav. Julkalendrarna har avlöst varandra och med tiden blivit en av julens viktigaste traditioner, särskilt för barn. Den första julkalendern hette "Titteliture" och visades år 1960. Från början var julkalendrarna inte egna programpunkter utan korta avsnitt som ingick i andra program. Idag är varje avsnitt i regel drygt 15 minuter långt.

Julkalendrar i Sveriges Television genom tiderna:

1960 - Titteliture

1961 - Julbåten Juliana

Serien handlade om en julbåt vid namn Juliana och om hennes besök i olika länder. Juliana hämtade med sig olika varor, exempelvis apelsiner i Spanien, dadlar i Tunisien och sill i Norge.[1] Ambitionen var att visa att det svenska julfirandet av julen är beroende av många andra länder. Kalendern var kantad av flaggor och programledaren Yvonne Scheldt öppnade varje dag en lucka bakom en flagga. Israels flagga representerade julafton

1962 - Storskogens tomtefamilj

Serien handlade om en tomtefamilj från Malmö som åkte helikopter runt om i Sverige för att samla in barnens önskelistor, och de gjorde även reportage om olika julbestyr.[1] Bland de medverkande märktes en åttaårig Dan Hylander som ett av tomtebarnen.

1963 - Den tänkande brevbäraren

Den tänkande brevbäraren var Sveriges Radios julkalender för TV år 1963. Ingrid Edström skrev manus och regisserade. Serien följde brevbäraren Kalle (Sören Alm) som besökte hem och affärer, verkstäder och kontorslokaler. Han var god vän med alla i sin närvaro

1964 - Lill-Stina på reportage i Storskogen

Kalendern hade en Aktuellt-studio för barn som utgångspunkt, och reportern Lill-Stina och programledaren Julle rapporterade om vad som hände i trollskogen. Handlingen kretsade kring förberedelserna inför den kommande julhelgen. Bland annat berättade de om att det rådde bostadsbrist bland björnarna

1965 - Farbror Pekkas handelsbod

Farbror Pekkas handelsbod hette 1965 års julkalender i SVT och Sveriges radio. Den populära programledaren Pekka Langer hade en egen handelsbod vid foten av ett fjäll i den påhittade idyllen Vinterbo, där han sålde julsaker. Byborna kom ofta till diversehandeln och handlade. Pekka Langer fick även besök av en familj från staden som hyrt en fäbod, och en dag besökte man en samefamilj.[1] Musiken i serien framfördes av elever från Nacka musikskola. Manus skrevs av Lars Björkman och producent var Torbjörn Wiléen.

1966 - En småstad vid seklets början

En småstad vid seklets början hette 1966 års julkalender som sändes både i Sveriges Radio och Sveriges Television (i Sveriges Radio hette den dock En jul för 50 år sedan istället). Serien utspelades i en mellansvensk hamnstad i början av 1900-talet där industrisamhället just börjat byggas upp och där det rådde stora sociala orättvisor. Huvudpersoner var syskonen Sven och Britta vars mor arbetade på fabrik, vars far var sjöman och vars morfar var gatsopare. Syskonparet fann stor trygghet i sin mormor.

Serien spelades in i TV-huset i Stockholm och använde sågspån som snö, med tanke på att den sändes i svartvitt. Rollen som Sven spelades av den då tioårige Ted Gärdestad.

1967 - Teskedsgumman

En mycket populär filmatisering av Teskedsgumman gick som julkalender i Sveriges Radio och TV 1967 med Birgitta Andersson och Carl-Gustaf Lindstedt i huvudrollerna. Serien blev det stora genombrottet för julkalendern i TV och lockade inte bara en halv miljon barn utan även två miljoner vuxna tittare.[1] 1973 gjordes en tv-serie i färg med samma skådespelare. TV- och radiojulkalendern reprissändes 1976 och radiojulkalendern återigen 1997 och 2007.

Att gumman säger "Göta Petter! Nu ble ja liten som enna tesked igen!" står inte i Prøysens bok. Andersson lade till det själv när hon gav gumman sin västgötska gestalt.

Prøysens vän Ulf Peder Olrog hjälpte till med svensk lansering, översättning och signaturmelodi till serien.

En japansk tecknad tv-serie som gjordes på 1980-talet översattes till närmare ett halvdussin språk.

1968 - Klart spår till Tomteboda

Klart spår till Tomteboda var namnet på Sveriges Televisions julkalender 1968. Temat för serien var diverse underliga händelser på en järnvägsstation. Huvudfigurer var Svante Semafor (Hans Lindgren), hans fru Susanna (Inga Gill) och lokeldaren Sigge Sot (Arne Källnerud). De talade slang och drog vitsar, och kalendern skälldes ut i pressen eftersom den ansågs obegriplig för små barn.

1969 - Herkules Jonssons storverk

Herkules Jonssons storverk var TVs och radios adventskalender 1969, gjord av Tage Danielsson. Per Åhlin tecknade på- och avannonsfilmerna, och hans samarbete med Danielsson resulterade senare i Karl-Bertil Jonssons julafton.

Kalendern handlade om sjuårige Herman Jonsson och hans föräldrar, pappan bilmekanikern och mamman kontoristen. En dag skall pappan och sonen sätta mamman på prov och se hur fort hon kan stenografera. De använder termer som är vanliga när man jobbar som bilmekaniker. I hastigheten skriver mamman fel, "överliggande kramaxel, kalasvev och bubbla förknasare". Detta visar sig vara en magisk ramsa som gör Herman till hjälten Herkules och pappan till en sjuåring.

En uppföljare, Herkules och de makalösa mellandagarna, släpptes i bokform.

1970 - I Regnbågslandet

Den tecknade serien skapad av den brittiskfödde konstnären och filmaren Robert Benson utspelades, som titeln antyder, i ett regnbågsland med färger och former. Där fick tittarna följa med den lilla flickan Nanna (Ann-Charlott Strandberg) på äventyr när hon genom en dörr i ett träd hamnade i regnbågslandet där det alltid var sommar. Alla rösterna i TV-programmet, förutom flickan Nanna, gjordes av Yvonne Lombard och Olof Thunberg. I radioversionen spelades karaktärerna istället av Allan Edwall och hans dotter Malin. Några av karaktärerna var Klown, Kalle Blomster, Osynliga pianot och Gubben uppochner.

Fokuseringen på färger var en följd av att färg-TV just hade kommit till Sverige. Dock fick serien dålig kritik, eftersom den inte hade något med julen att göra.[1] Musiken till kalendern gjordes av gruppen Made in Sweden

och signaturmelodin I Regnbågslandet sjöngs av Tommy Körberg. Regnbågslandet gavs också ut på LP av SR Records.

1971 - Broster, Broster!

Broster, Broster! var en kontroversiell adventskalender i regi av Lars Lennart Forsberg som sändes på Sveriges Radio och TV 1971. Den har beskrivits som en av tidernas mest utskällda julkalendrar och kritiken gick bland annat ut på att den var svårbegriplig, handlade för lite om julen och var vänstervriden.

Serien handlade om familjen Wikmansson: mamma Linda, pappa Ludde, dottern Agnes, adoptivsonen Bertil och adoptivfarfar. Modern Linda var gravid och den stora frågan i serien var om barnet skulle bli en pojke eller flicka. Babyn i magen kallades "broster", en blandning av bror och syster. Familjen hann också med att kämpa mot miljöförstöring och köphysteri. Det var ont om snö i serien som visserligen utspelade sig i december men eftersom familjen hade fantasi var det ibland sommar och sol.

1972 - Barnen i Höjden

Serien utspelade sig i ett 24 våningar högt höghus i betong och handlade om människorna som bodde där. Huvudpersonen Snucke bodde ensam med sin mamma som var hårfrisörska - faderns roll inskränkte sig till att betala underhåll varje månad. Snucke utforskade en våning i taget med början på bottenvåningen och rörde sig uppåt. Stämningen i huset Höjden var dålig till en början, eftersom nästan alla var nyinflyttade och det rådde stor misstro mellan grannarna. Dock blev de boende allt mera vänner ju mer julen närmade sig.

Serien väckte rabalder och anklagelser om att den inte innehöll någon julstämning, utan bara fick folk att bli deprimerade av den värld som karaktärerna levde i. Själva kalendern detta år var i byggsats och fick byggas upp med klister och tejp till en modell av ett höghus där alla fönstren var luckor. Huset hade två olika färger på varsin sida, gul och blå. Den gula sidan kallades för "Snuckes hus" och den blåa för "Mårtens hus", så att folk kunde skilja på vilken som var TV:s kalender och vilken som var radions

1973 - Jul i Mumindalen

Jul i Mumindalen var Julkalendern i Sveriges Television 1973. Den handlade om Muminrollen, och gjordes av mimartister i muminrollsträcker. Rösterna lades på i efterhand. Jul i Mumindalen fick goda betyg i pressen, detta efter tre år då julkalendrarna fått hård kritik. 1973 var första året då julkalendern visades i TV 2, en kanal som inte alla i Sverige kunde se på den tiden.

1974 - Rulle på Rullseröd

Rulle på Rullseröd var julkalendern i Sveriges Television 1974. Den utspelade sig på en gård i Bohuslän, där huvudpersonen Rulle bodde. Han hade precis börjat skolan men hade svårt att läsa och skolstrejkkade därför under december. Rulles mor var upptagen med en bebis, fadern var bonde och hade problem med en traktor, och Rulle trivdes bäst tillsammans med sin farmor och fiskaren Fritjof. Han fick under seriens gång bland annat lära sig hur man bakade, stöpte ljus och stoppade julkorv.

Olle Mattson skrev manus till serien och även boken Rulle på Rullseröd som kom ut 1974. Hans Abramson regisserade

1975 - Långtradarchaufförens berättelser

Huvudperson var en långtradarchaufför, spelad av Beppe Wolgers, som hört att sagornas kungarrike skulle ligga i Värmland. Han beger sig dit med sin lastbil och två dockor – Posi och Maggan. På vägen möter han dockor och människor, exempelvis jultomten och Tant Nära, som lär honom njuta av livet.

Beppe Wolgers spelade inte bara huvudrollen utan stod även för manus och regi. En LP med urval bland låtarna från julkalendern gavs senare ut.

1976 - Teskedsgumman, repris från 1967

1977 - Fem myror är fler än fyra elefanter

Fem myror är fler än fyra elefanter var Julkalendern i Sveriges Television 1977. Varje lucka i kalendern motsvarade en bokstav i alfabetet, och 1977 var enda året med 28 luckor och inte 24 (en för varje bokstav). Man följde dock inte alfabetets ordning och kalendern började med bokstaven H.

1978 - Julius Julskötare

Julius Julskötare eller Kalenderhuset var SVT:s julkalender 1978. När den visades i TV 1978 hade den inget egentligt namn, i TV-tablåerna kallades den bara "Julkalendern". Huvudperson var Julskötaren, spelad av Björn Skifs, som guidade tittarna genom Svenska Jullagerfabriken och andra företag. En skara barn demonstrerade och krävde en tidigareläggning av julen.

Julkalendern utmärkte sig på det sättet att tv-seriens scenografi och papperskalendern var identiska, ritade av EWK. De öppnade luckorna skulle vikas och passas in med andra så det hela till slut bildade en tredimensionell mobil, ett kalenderhus.

1979 – Trolltider

Julkalendern vävde in element från folktro i en berättelse om en grupp småtroll. Under trappan till människornas hus bor Vätten, som har fin utsikt över gläntan i skogen där småtrollen bor. Trollen är systrarna Tova och Kleva som så småningom byter namn till Daisy och Gloria, och gubben Gorm som är vaktmästare i stubben och hans son Kotte. De tillhör alla ett småfolk som inte mäter mer än 12 centimeter i strumplästen. Högt uppe i skogen bor också fen Dorabella och häxan Mara.

Den välgjorda historien liksom den välgjorda regin, de färgstarka figurerna, scenografin i småtrollformat, de melodiska sångerna, gjorde att julkalendern blev en av de särskilt varmt ihågkomna. Ett genomgående tema var att alla behövdes. Med sina olika personligheter, styrkor och svagheter kunde både den elaka häxan och den mjäkiga fen, fräcka Gloria, försiktiga Daisy, barnslige Kotte och myndige Gorm bidra med något, till exempel när Bergatrollet hotade gemenskapen eller solbröd skulle bakas för att mana solen tillbaka. Också människorna behöver trollen, i sin fantasi.

1997 gjorde kompositören Lasse Dahlberg en scenversion av Trolltider för Kliv-teatern i Lidköping, en musikal och barnföreläsning med delvis ny musik. Den har sedan spelats också på andra orter i Sverige.

1980 - Det blir jul på Møllegården

Det blir jul på Møllegården var Sveriges Televisions julkalender 1980.

Serien handlade om skånskt julstök omkring hundra år tidigare, med slakt och ölbrygning. Huvudfiguren var sjuåriga Sofi som bodde i Møllegården i nutid, men som i sin fantasi mötte Gåramålarn som visade gammaldags julförberedelser.[1] Møllegårdens gårdstomte dök också upp i serien. Sofi hade två dockskåp i sitt rum, det ena var en produktplacering från Lundby som bara syntes i bakgrunden medan det andra var ett gammaldags dockskåp som hade en viss roll i handlingen.

Många gillade den här julkalendern för de tyckte det var mycket julstämning, men många barn skrämdes av vissa slaktscener.

Gåramålarn spelades av Åke Arenhill som också skrev manus tillsammans med Allan Schulman.

1981 - Stjärnhuset

Stjärnhuset var SVT:s julkalender 1981.

Julkalendern detta år hade ingen direkt anknytning till tomtar eller jul utan istället handlade den om Mytha (Sif Ruud) som berättade sagor ur den grekiska mytologin för Astro (Johannes Brost). Genom berättelserna fick TV-tittarna också lära sig de olika stjärnbilderna och en del astronomi. Den visades så småningom i repris en gång i veckan under ett halvår under hösten 1996 och våren 1997.

1982 - Albert och Herberts jul

Albert och Herbert är en svensk TV-serie om en gammal skrothandlare och hans son som båda bor i en gammal träkåk på Skolgatan i Haga i Göteborg. Albert är fadern, spelad av Sten-Åke Cederhök, sonen Herbert spelades av Tomas von Brömssen. I de sex första avsnitten från 1974 spelades Herbert av skådespelaren Lennart Lundh. 1976 hoppade Tomas von Brömssen in i rollen. Serien pågick i flera omgångar fram till 1979. 1982 återkom de båda figurerna som huvudpersoner i årets adventskalender i TV. Bo Hermansson regisserade samtliga avsnitt i serien inklusive julkalendern.

1983 - Lille Luj och Änglaljus i strumpornas hus

Kalenderns huvudfigurer var Lillstrumpa och Syster Yster, två figurer gjorda av strumpor. De bodde i strumplådan hemma hos Staffan Stalledräng (Westerberg). Detta var första gången de båda strumpdockorna presenterades i tv; de återkom senare i Lillstrumpa och Syster Yster på villovägar 1984 och Lillstrumpa och Syster Yster i stora världen 1989. Namnet Luj är ordet jul baklänges, något som i serien framkom när frasen "LUJ DOG" först väckte förvirring och sedan visade sig vara "GOD JUL" spegelvänt.

1984 - Julstrul med Staffan och Bengt

Serien kretsar kring Oskars Koopra, en privatägd andelsaffär i Fjällbyn någonstans i Västerbottens glesbygd. Staffan Ling och Bengt Andersson kommer dit som vikarier när Oskar själv åker på sin första utlandssemester. Samtidigt ska de sköta det lilla postkontoret som ligger vägg i vägg med butiken.

Innan den sändes blev det stora skrivelser i tidningarna. Någon hade lämnat in en anmälan till tittarombudsmannen eftersom det fanns en bild av en pistolbeväpnad tomte på julkalendern, och den ansågs kunna skrämja barn. Tittarmässigt blev det dock en framgång: nästan var fjärde svensk tittade på kalendern.

Utomhusscenerna spelades in i byarna Saxnäs och Dikanäs i Lappland. Kalendern kom på DVD 24 oktober 2007.

1985 - Trolltider, repris från 1979

1986 - Julpussar och stjärnsmällar

Julpussar och stjärnsmällar var SVT:s julkalender 1986. Den handlar om konstnären Paul som flyttar till Busnäs, en påhittad by i det svenska landskapet Dalarna, med sin familj, bestående av hustru Gloria och dottern Erika. Där blir Erika snabbt kompis med pojken Jesper, vars mamma Marianne äger byns enda café, och Emelie, en flicka som bara bor hos dem för att uppleva en vit, lantlig jul. I byn finns också Busgänget, bestående av de andra barnen från byn. Tillsammans med dem råkar Erika, Jesper och Emelie ut för en massa mysterier, t.ex. tjuvar, gamla kyrktorn, häxor i nutiden och om man kan baka lussebullar, utan att veta hur det går till.

Många ansåg att denna julkalender hade svensk julstämning, men trots det så har den blivit bortglömd. Serien regisserades av Tomas Löfdahl och var baserad på Hans-Eric Hellbergs böcker. 1992 visades den i repris, då endast som TV-serie i samband med Jullovsmorgon.

1987 - Marias barn

Marias barn var Julkalendern i Sveriges Television 1987, och hade den kristna julberättelsen som tema efter långvariga påtryckningar om att julkalendrarna i SVT borde ha mer kristet innehåll, då jul till stor del är en kristen högtid.

Den här julkalendern handlade om hur Maria, en till synes helt vanlig flicka från den lilla judiska staden Nasaret i provinsen Galileen, plötsligt visar sig vara utvald till att bli mor till ett barn, som är Messias och Guds son. Pojken får namnet Jesus, och med åren visar han sig bli mer och mer speciell. Under kalenderns gång får vi följa Maria från bebådelsen till Jesu korsfästelse. Ulla Sjöblom berättade historien till teckningar (stillbilder) av Bengt Arne Runnerström.

Julkalendern baserades på två romaner av den danska författaren Cecil Bødker, som i sin tur baserade sina romaner på Nya testamentet och vissa gamla legender om Jesu familj, samtidigt som hon försökte ge en historisk bild av livet i Israel och Egypten på den här tiden.

Avsnittet om barnamorden i Betlehem väckte upprörda känslor bland tittare, även i kristna kretsar. Skildringen av hur Herodes lät avrätta alla gossebarn i Betlehem, händelsen som givit upphov till Menlösa barns dag, ansågs av kritikerna som alltför blodig och brutal.

1988 - Liv i luckan

Liv i luckan eller Liv i luckan med julkalender eller Julklådan var SVTs och SRs julkalender 1988.

Umeå-TV lät barn i åldrarna 10-17 år stå för manus, på samma sätt som man tidigare gjort i programmet Skrivklådan. I varje avsnitt fanns tre skrivna berättelser. Staffan Ling var programpresentatör och i studion hade han gäster, bl.a. Lena Philipsson. Bland skådespelarna märktes Bengt Andersson, Bert Åke Varg, Maria Johansson och Sissela Kyle. Att även barnroller gjordes av de vuxna skådespelarna ledde till en del kritik.

1989 - Ture Sventon, privatdetektiv

Ture Sventon, privatdetektiv var SVT:s julkalender 1989. Den handlar om privatdetektiven Ture Sventon, hans ovärderliga sekreterare fröken Jansson, gode vännen herr Omar samt den evige skurken Ville Vessla. Julkalendern blev oerhört omtyckt, och är idag ansedd som en av de bästa julkalendrarna hittills.

1990 - Kurt Olssons julkalender

På gården, som tillhört Kurt Olssons farfars farfars farfars far, har man satt upp en studio i ladan bland boskapen. Härifrån sänder Kurt, med hjälp av sin hunsade assistent Arne, spännande reportage och massor med tips hur man gör julpynt själv. Eftersom Kurt själv inte tror på tomtar så får stackars Arne skulden för allt det konstiga som händer. Damorkestern är förstås med och spelar julsånger och rocklåtar som Kurt sjunger. Lite då och då blir det även besök i det olssonska hemmet där julfirandet förbereds.

1991 - Sunes jul

Sunes jul är Sveriges Televisions julkalender från 1991 av Stephan Apelgren, Anders Jacobsson och Sören Olsson med bland andra Peter Haber, Carina Lidbom och Andreas Hoffer.

Manuset bygger på Anders Jacobssons och Sören Olssons barnboksfigur Sune och författarna själva skötte lucköppningen. Sunes jul blev mycket uppskattad av TV-tittarna, och sändes därför i repris under december 1996, men då inte som julkalender.

1992 utkom serien i bokform som den sjunde boken i Sune-serien.

Sunes lillebror Håkan fick senare egen julkalender och 2003 visades Håkan Bråkan.

1992 - Klassens julkalender

Klasses julkalender var SVT:s julkalender 1992. Den handlar om Klasse Möllberg, som bor uppe i en liten trästuga i Svenska skogens högsta gran. Där bor han och har allmänt julkul, och sjunger och spelar gitarr. På bilden på själva pappersjulkalendern finns denna gran ritad.

I samband med julkalendern släpptes även en cd- och lp-skiva vid namn Klasses julskiva. Den 21 oktober 2009 kom kalendern ut på DVD.

1993 - Tomtemaskinen

Julstöket pågår som bäst hos den egensinnige gubben Pettson och hans busiga katt Findus. Pepparkakor ska bakas, gran ska huggas, julklappar ska tillverkas och julstädningen ska klaras av. Men Findus är mycket bekymrad tills Pettson dyrt och heligt lovar honom att det verkligen ska få besök av tomten på julafton. Då blir det istället Pettson som får bekymmer. Findus är inte den typen av katt man kan göra besviken ostraffat. Har man lovat att jultomten ska komma, får man se till att det blir så. Även om det innebär att man i hemlighet får uppfinna och bygga en helt egen totemaskin.

1994 - Håll huvet kallt

Håll huvet kallt var Sveriges Televisions julkalender 1994, baserad på boken Eddie och Johanna av Viveca Lärn. Serien utspelas i Lysekil på Sveriges västkust, och det var även där TV-serien spelades in.

Den handlade om den astmasjuka pojken Eddie, som åkte hem till sin faster Soffan och farbror Malkolm i Lysekil. Hans mamma var död, och hans pappa Lennart (Tomas von Brömssen) var alkoholist och var tvungen att bo på ett terapihem. Eddies äldre bror Anders fick bo hos sin lärare för att plugga.

Den enda nära vän Eddie hade med sig till Lysekil var sin vattensköldpadda Maxon Jaxon som är döpt efter Michael Jackson. Men han mötte senare Johanna som blev hans nya kamrat och tillsammans var de med om mycket i den lilla staden vid vattnet.

1995 - Jul i Kapernaum

Jul i Kapernaum är namnet på en julkalender på SVT1 som sändes 1995. Serien var en fantasymusikal som utspelades i en liten stad kallad Kapernaum som låg ovanför en begravningsplats "stjärna" som många år tidigare hade fallit ner från skyn. Karaktärerna i Kapernaum har alla hemligheter och mystiken ligger i luften. Den tioåriga föräldralösa flickan Amanda bor ensam i ett ruckel nära Tittutgränd och umgås med de vuxna i staden. Hon är nöjd med det hon har men saknar sina föräldrar väldigt mycket. Hon har hittat ett hemligt ställe att vara ifred på, men vad hon inte vet är att den platsen har många i Kapernaum sökt efter i århundraden. I Kapernaum bor även Krampus (Per Sandberg), en förvirrad man som knappt kan knäppa sin egen skjorta och som alltid skälls ut av sin schackspelande faster Innocentia. Vi ser även Stefan Ekman som Klopstock, stadens centralfigur som besitter många sägner om staden, varav vissa visar sig vara mer sanna än han själv tror. Sara Lindh ser vi som Rosa, den söta flickan i konditoriet som charmar Krampus och pyntar julfint i staden, dit vintern aldrig verkar vilja komma. Peter Harryson spelar den snåle pantbanksägaren Assar Skoog och Lena-Pia Bernhardsson ser vi som den ständigt lilaklädda Innocentia. Så småningom får staden också besök av en mystisk främling; den ridande pojken Viktor...

1996 - Mysteriet på Greveholm

Den tokiga familjen Olsson flyttar ut på landet för att fira jul. Av misstag hamnar de i ett slott i stället för det hus de egentligen skulle hyra. Det visar sig att det spökar på slottet, men det skrämmer inte de yngre barnen, Lillan och Ivar, som gärna går på skattjakt och letar efter mysterier. Storasytern Melitta är dock mycket rädd för spöken (och även spindlar) och vill flytta hem igen. Snart kommer hon i kontakt med tidningsbudet Måns som bestämmer sig för att fotografera spökerna Staffan och Jean. Så småningom utvecklas deras vänskap till en kärlekshistoria. Föräldrarna, Leif och Astrid, tror inte på spöken, och är helt ovetande om vilket mysterium som barnen börjar kastar sig in i. Spökerna vill nämligen till en början få bort familjen från slottet, men efter ett tag inser de att hemligheterna som ruvar i slottet till sist bör avslöjas.

1997 - Pelle Svanslös

Pelle Svanslös var SVT:s julkalender 1997. Kalendern är baserad på Gösta Knutssons böcker om katten Pelle Svanslös. Manus skrevs av bl a Pernilla Oljelund. Historien utspelar sig självfallet i Uppsala och har inga exakt historia, utan är mer eller mindre fristående avsnitt.

Vissa av skådespelarna hade mekaniska, radiostyrda svansar på sina dräkter.

1998 - När karusellerna sover

När karusellerna sover var SVT:s julkalender 1998. Manuset skrevs av Hans Alfredson.

Serien spelades in inne på nöjesparken Liseberg i Göteborg. Granskningsnämnden fällde senare serien för otillbörligt gynnande av Liseberg eftersom en av seriens figurer, föreställande en kanin, ansågs vara snarlik Lisebergskaninen.

Vad som också kan vara värt att nämna är att när denna julkalender spelades in, var det meningen att den skulle innehålla många olika svenska visor - vilket den också gör - för att barn skulle få höra dem och inte glömma bort dem.

1999 - Julens hjältar

Julens hjältar var SVT:s julkalender 1999. Den handlade om ett gäng julgranssaker: Julbocken (Pär Ericson), Julstjärnan (Kim Anderzon), Julkulan (Ing-Marie Carlsson), Pepparkaksgubben (Tomas Bolme) och de två unga julgranstomtarna (Erik Johansson & Lotta Karlge). Av misstag råkar julgransakerna hamna bland soporna i ett soprum och där mötte de en hund som kallade sig för Julhunden (Jonas Karlsson). Fast egentligen var han en maskot för fotbollslaget Hammarby. I filmen hjälper Julhunden julgransakerna med olika planer för att komma upp till granen i familjens lägenhet innan julafton. Planerna går inte alltid som planerat för julgransakerna.

Skådespelaren Pär Ericson dog innan julkalendern började sändas och serien fick därmed börja med en text som det stod "Till Pär".

2000 - Ronny & Julia

Ronny & Julia var SVT:s julkalender 2000. Serien är baserad på författarna Måns Gahrtons och Johan Unenges böcker om Ronny & Julia. Den handlar om Ronny som flyttar till en liten stad med sin familj som nästan bara består av vetenskapsmän. I huset bredvid bor Julia med sina musikaliska föräldrar. Ronny och Julia blir bästa kompisar, men deras föräldrar blir osams och vägrar låta sina barn umgås.

Lucköppningarna sker precis innan avnitten är slut. Med en datoranimerad inzoomning på kalendern visades det rörliga bilder av det som fanns bakom luckan.

2001 - Kaspar i Nudådalen

Kaspar i Nudådalen var SVT:s julkalender 2001. Den utspelade sig i en liten by i norra Sverige som hette Nudådalen och handlade om 10-åriga Kaspar (Axel Zuber) som bodde i ett litet hus med sin morfar (Per Oscarsson). Johan Ulveson var också med och spelade lanthandlaren Atom-Ragnar, en ganska dryg ägare till byns enda livsmedelsaffär. Berättare var Shanti Roney och under ungefär halva serien så handlade det om Kaspar och hans morfars problem med att behålla huset. Byns rikaste man Åhman (Leif Andréé) ville nämligen riva huset för att bygga ett hotell där och morfar hade slarvat bort köpekontraktet för huset. Kaspar hade också en varg som hette Fenris.

Lucköppningen stod barnprogrammet Bolibompa för med datoranimerad lucköppning.

Verklighetens Nudådalen heter Ängersjö och ligger i Hälsingland.

2002 - Dieselrättor & sjömansmöss

Serien utspelade sig på ett fartyg där två barn; Ofelia och Philémon, blev krympta och tillfångatagna av ett gäng råttor som bodde bland rören i maskinrummet. De blev förvandlade genom en magisk kapsyl och under nästan hela kalendern var deras mål att bli stora igen. Serien spelades in i Göteborg, med ett data-animerat fartyg som drev förbi på bild under slutet av varje avsnitt.

Själva kalendern ritades av Per Åhlin som också ritade kalendern till julkalendern Herkules Jonssons storverk 1969. Kalendern föreställde själva fartyget.

2003 - Håkan Bråkan

TV-julkalendern 2003 handlade alltså om Håkan Bråkan som huvudperson. Håkan är egentligen en väldigt snäll och omtänksam liten 7-årig kille, han är livfull och hittar ofta på bus som kan sätta honom och andra i knipa, men detta är oftast inte med mening. När Håkans mamma Karin, som i början av december fixar allt blir så stressad att hon går in i väggen och är tvungen att hamna på psyksjukhus blir det kris, för snart är det jul. Vem ska julstäda, julfixa och skaffa julklappar? och framförallt, vart ska pengarna komma ifrån?

Håkans minst lika tokiga pappa Rudolf har inte brist på idéer, även om det inte alltid går som han har tänkt sig, han gör allt för att rädda julen och för att skaffa julklappar. Men julen närmar sig med stormsteg och mamma får fortfarande inte komma hem, då smids planer för även detta, att hämta mamma från psykhemmet och den ensamma läkaren som tar hand om henne och vill ha henne kvar över helgerna så att han slipper fira ensam. Vid sidan av sin tokiga pappa och sina syskon Anna och Sune, har Håkan sin egen lilla drömvärld, han har livlig fantasi, och i fantasin träffar han mamma varenda kväll, Men inte bara det. I Håkans fantasi sker det mycket, minst lika mycket som i verkligheten.

2004 - Allrams höjarpaket

Allrams höjarpaket var Sveriges Televisions julkalender 2004. Julkalendern sändes både i TV och genom SVT:s webbsida.

Muppen Allram Eest ledde programmet tillsammans med sin sidekick, DJ:n Tjet. Allram ledde några år tidigare TV-programmet Allram Eest tecknat, vars studio hade en del likheter med julkalenderns. Julkalendern utspelar sig i en liten stuga ute i skogen där Allram och Tjet presenterar dagens höjarpaket. Ett paket öppnas varje dag och i paketet visas ett avsnitt av TV-serien Höjdarna. Efter avsnittet öppnar Allram och Tjet dagens lucka.

Vid nästan varje lucköppning frågar Tjet varför kalendern bara har 23 luckor. Anledningen till detta avslöjas först på julafton då hela kalenderns framsida tas bort som en enda lucka och visar en stor bild på alla höjdarna.

Precis som i Allram Eest tecknat är Habib tekniker och Mercedes medhjälpare som bär in och ut saker ur studion. I Allram Eest tecknat satt Habib ett kontrollrum, men i julkalendern fick han sitta i kylan utomhus vid ett kontrollbord och titta in genom ett fönster.

2005 - En decemberdröm

En decemberdröm är namnet på SVT:s julkalender 2005. Julkalendern är regisserad av Tomas Alfredson och skriven av Klas Östergren.

En decemberdröm handlar om 11-åriga Bobo, vars mamma har världens värsta sångröst och röst över huvud taget. En dag upptäcker han en hemlighet som berättar att hans mamma har varit en legend inom svensk musik och var populär över hela landet. Men när Bobo föddes så skrek hans mamma sönder rösten, vilket ledde till den hemska röst som hon sedan dess har haft. Sen råkar Bobo ut för en olycka under en fotbollsmatch och hamnar i koma. I drömmarnas värld hamnar han i underjorden där han möter chefen (Robert Gustafsson). Julkalendern spelades in i Göteborg.

2006 - LasseMajas Detektivbyrå

LasseMajas Detektivbyrå var 2006 års julkalender i Sveriges Television i samarbete med Svensk Filmindustri. Den handlar om tioåringarna Lasse och Maja, som hjälper en velig polismästare med att lösa deckargåtor. Det utspelar sig i en stad kallad Valleby. Serien som är baserad på böckerna av Martin Widmark och Helena Willis spelades in i SVT:s studior under våren 2006.

Huvudrollerna som detektiverna Lasse, Maja och Polismästaren spelas av Teodor Runsiö, Matilda Grahn och Tomas Norström, känd från TV-serien och filmen Pistvakt.

LasseMajas Detektivbyrå var den första av Sveriges Televisions julkalendrar som spelades in i HDTV och sändes även i SVT:s HDTV-kanal.

2007 - En riktig jul

En riktig jul är namnet på julkalendern som sändes i Sveriges Television 1 till 24 december 2007.

Serien handlar om 10-åriga Mila som bor med sin mamma i ett radhus i en liten stad. Mamma gillar grannen Klas men det gillar inte Mila eftersom hon vill fira jul ensam med sin mamma. På en önskelista till tomten skriver hon att hon önskar sig en jul där allt är som vanligt. Från ingenstans dyker tomtens Elfrid upp för att försöka hjälpa henne men Elfrid och Mila lyckas mest ställa till det för sig själva.

Ålstengatan sommaren 2007 Inspelningarna startade i slutet av januari 2007. De första veckorna spelade man in i ett villakvarter på Ålstengatan i Bromma och i mars 2007 skedde inspelning på Årsta torg. Det mesta av inspelningen ägde rum i studio fram till juni och därefter skedde klippning.

2008 - Skägget i brevlådan

Skägget i brevlådan är 2008 års julkalender i SVT. Den välkända duon Anders och Måns medverkar som skådespelare. Måns Nilsson har dessutom skrivit manus, tillsammans med Karl Lind. Huvudrollsinnehavare är Måns Nilsson i rollen som den lätt neurotiske Klas; Anders Johansson i hjälterollen som Lage och Sandra Huldt som den uppfinningsrika Renée. Serien har även uppmärksammats för att ha samma rollfigurer i radiokalendern Klappkampen, men med ett annat äventyr. Detta till skillnad mot till exempel Teskedsgumman, som gick både i radio och TV, men med samma berättelse.

2009 – Superhjultejul

Superhjultejul är 2009 års julkalender i SVT. Julkalendern är en fortsättning på barnprogrammet Supersnällasilversara och Stålhenrik. Varje avsnitt kommer innehålla ett musiknummer. I julkalendern så har Supersnälla Silversara och Stålhenrik blivit pensionärer och sitter barnvakt åt sina barnbarn Vega och Nova. I julkalendern berättar de för barnen om sitt livs största äventyr. Manus är skrivit av Jan Vierth, Anders Sparring och Pasqual Vallin Johansson.

Det lilla gänget hade suttit tysta hela tiden och hört med häpnad över alla de olika kalendrarna som Daisy så noggrant berättat om. De tackar henne för den trevliga stunden och beger sig återigen till mackapären. Den brakar loss och så var de på väg igen...

23. Dan före dopparedan

Mackapären stannar och den välkända rösten säger. „Välkommen till Lilla julafton, även lillejul och lillejulafton, från början en skånsk tradition som avser ett slags julfirande på en dag som ligger före eller efter den egentliga julen. Termen är känd första gången från 1775 i Skåne i Sverige. Den dag som oftast benämns lilla julafton är dagen före julafton men på många platser avses istället kyndelsmässodagen. „

Nu hör de vinden vina utanför och de undrar vart de nu har kommit. De öppnar dörren och ser ingenting annat än vitt. Men en bit därifrån ser de en stor vitklädd man. Och denne känner de igen. Det är Kung Bore. Är uppdraget kanske fulländat nu då och vi får åka hem till mamma och pappa?

„Välkomna mina vänner. Ge mig nu burken med upplevelserna. Karin och Anna tittar på varandra så förstår de att det måste vara burken med alla lapparna i. De går in i mackapären och hämtar den stora glasburken som nu är fylld med små handskrivna lappar. De överlämnar burken till Kung Bore som lyfter den högt upp ovanför hans krona. Det blåser en vind och plötsligt är det som att blixten slår ner och bryter sönder glasburken i tusen bitar. Vinden virvlar och de hör röster från alla dem de under resans gång träffat. Det låter som ett enda stort sorl av andar, röster som pratar och ropar ut allt de sett och hört. Lapparna flyger upp med vinden och det rabblas ord i en lång ramsa. Anna tar sin syster i handen och de lutar sig emot Mamma Mu och kråkan. De ser med stora ögon hur lapparna flyter igenom luften och det är en ren fröjd att se att alla minnen nu återigen faller tillbaka på den plats de hör hemma. Julen är tillbaka. Julen med alla traditioner, seder och bruk. Ja, nu faller det tillbaka på sin plats och flickorna har lyckats med sin uppgift. Nu kan vi fira jul igen, ropar Karin och jublar högt. Hon tar sin syster i handen och de dansar runt. Mamma Mu och kråkan dansar också och alla är så glada.

Så plötsligt tystnar de. Men vi har inte kommit hem än. Och vart är vi egentligen? Det är helt vitt runtomkring oss.

Så hör de Kung Bores röst som sträcker ut en hand emot dem. Han sätter gänget i sin släde och sätter i fart på renarna som flyger med dem högt upp i luften. Flickorna känner sig sömniga och drar den varma fällen över sig. Efter några minuter har de somnat...

24. GOD JUL

„Godmorgon mina små gullvippor“ säger mamma och stryker sina flickor över kinden. „Och God Jul, klockan är halv sju och jag har gjort i ordning vår matsäck. Vi ska ut i skogen, fortsätter hon“ Karin och Anna sätter sig upp och gnuggar ögonen yrvaket. Sen tittar de på varandra. „Vi har lyckats“ säger de i mun på varandra. Julen har kommit tillbaka till sin rätta plats. Mamma ser förundrat på sina flickor, sen ler hon igen. Upp och hoppa nu. Det behöver hon inte säga två gånger för både flickorna är nu uppe på benen och springer in i köket. Där står pappa och de hoppar upp i famnen på honom. Han ger dem en jättestor kram tillbaka. Sen hör de att även mormor och morfar har kommit. Ja, det här blir en bra jul. Det här har vi gjort bra, säger Anna till sin syster.

Familjen åker ut i skogen. Det har de gjort så länge de levat och mamma har gjort det sen hon var liten flicka. Just som de tänder elden kommer det en bil körande. Den stannar och ut kliver deras goda vänner som också tänkt vara med på deras lilla julfrukost. Mamma tar fram de stekta äggmackorna och håller upp varm choklad och kaffe. Tänk att det kan smaka så gott med en äggmacka så här tidigt. Det är fortfarande kolsvart ute och det är endast ett svagt ljus från den brinnande elden.

När de ätit frukosten och elden har nästan brunnit ut åker de tillbaka hem för att bli badade av pappa. Mamma har börjat förbereda jullunchen. När flickorna är färdigbadade klär de sig i sina fina julklänningar och går in i köket för att betrakta maten. Karin rabblar högt upp: julskinka, julbröd, julöl och när hon stått och rabblat en bra stund vänder sig mamma om och frågar undrande. Hur i allsin värld kan du veta alla dessa namn? Jo, serru, det har jag lärt mig. Och jag kan så mycket mer. Tänk jag kan nästan allting. Mamma ler och säger till de andra att nu är det dags att äta.

Efter maten är flickorna så mätta och belåtna. Och trötta. De sätter i soffan och det tar inte många minuter förrän de har somnat båda två. De har inte sovit länge för rätt vad det är blir de väckta för det är dags för fika och Kalle Ankas jul i TV. Tänk, säger mamma, den här har sänts i tv i över 40 år. Vi vet, säger flickorna och blinkar åt varandra.

Senare efter Kalle Anka är det dags att klä på sig ytterkläderna för det är dags att gå till kyrkan. Klockan 18 är det julmessa. När de kliver in i kyrkan möter de prästen Gudny som böjer sig ner till flickorna och hälsar dem hjärtligt välkomna. Han blinkar åt dem och viskar: „Mina kära barn, det här gjorde ni bra“ Anna och Karin ler...

Julmässan var vackert belyst med många tända ljus och det sjöngs vackra sånger. När mässan är slut och de kliver ut ur kyrkan stoppas de av en isande vind. De stannar till och långt upp i skyn kan de se en välkänd gestalt.

Kung Bore. „Tack ska ni ha, mina kära vänner, vi ses snart igen“ så lyfter han upp sin stav i luften och det börja dala stora vackra snöflingor. Flickorna försöker fånga flingorna med tungan. Det kittlar så skoj på tungan.

Efter kyrkan är dags för än mer mat. Och medans alla hjälper till att duka av och städa bort hör de någon som knackar på dörren. „Finns det några snälla barn“ hör de en mörk röst säga. In stiger en jultomte. Och inte vilken som helst utan Mirog! Flickorna slår i hop händerna av förtjusning.

Vilken underbar jul vi har! Och det tack vare oss, viskar flickorna tyst till varandra.

- S L U T -